

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΗ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1989 | ΑΡΙΘ. 2

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

«Τῶν πιστῶν σωτηρία καὶ ἀπόλαυσις». — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ φεμινισμὸς. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα, Ἡ Ἱερωσύνη ὡς ἀποστολή. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἡ συνακρόαση. — Πρωτοπρ. Νικολάου Γ. Σκιαδάρεση, Κωνσταντῖνος Πανᾶς. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἁγία Φιλοθέη ἢ Ἀθηναία. — Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Ἡ μεγάλη τιμή. — Ἐπίκαιρα. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Ειδήσεις ποῦ ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημερίους. — Νέοι συνταξιῶχοι τοῦ TAKE.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶ 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθῆναι.

“ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ ΣΩΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΙΣ,,

«Σήμερον ἡ ἱερά Μήτηρ καὶ τοῦ Ἱεροῦ ὑψηλοτέρα, ἐπὶ τὸ Ἱερὸν παραγένονεν, ἐμφανίζουσα τῷ κόσμῳ, τὸν τοῦ κόσμου ποιητήν...»

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἑομοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

3. Ἡ γυναίκα στήν Καινή Διαθήκη.

Τὸ ὅτι ὁ Κύριος συνοδευόταν ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους εἶναι μία παράστασις, ἡ ὁποία ἔχει ἐντυπωθῆ στὴ διάνοιά μας ἀπὸ τὴν παιδική μας ἡλικία. Πολλοὶ ζωγράφοι καὶ καλλιτέχνες ἔχουν ἀπεικονίσει σὲ ἀναρίθμητες παραστάσεις τὸν Ἰησοῦ καὶ τοὺς δώδεκα μαθητὲς Του. Ἀλλὰ σὲ ποία βιβλικὴ ἱστορία καὶ σὲ ποῖον καλλιτεχνικὸν πίνακα βλέπει κανεὶς κατὰ τρόπον ἀνάγλυφο, ὅτι ἐπίσης γυναῖκες — ἴσως τόσον πολλές, ὅσον καὶ οἱ ἄνδρες ἢ καὶ περισσότερες — ἀνῆκαν στὴ συνοδεία καὶ ἀκολουθία τοῦ Ἰησοῦ;

Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Μάρκο οἱ γυναῖκες, πού παρακολουθοῦσαν τὴ Σταύρωσι τοῦ Κυρίου, «καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ καὶ πολλαὶ ἄλλαι, αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα» (Μάρκ. ιε', 40-41). Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ ὁ Ἰησοῦς «διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ καὶ γυναῖκές τινες, ... Μαρία ἡ Μαγδαληνή... καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς» (Λουκ. ἡ', 1-3).

Καὶ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια συμφωνοῦν στὸ ὅτι πρῶτες οἱ μαθήτριες τοῦ Κυρίου ἔσπευσαν στὸ μνημαῖ Του καὶ ἀξιώθηκαν νὰ πάρουν τὴν ἐντολὴ νὰ φέρουν τὸ χαρμόσυνο μήνυμα στοὺς Ἀποστόλους καὶ νὰ γίνουν οἱ πρῶτοι κήρυκες τῆς Ἀναστάσεως, πρᾶγμα πού συνετέλεσε στὸ νὰ ὀνομασθοῦν «ἀπόστολοι τῶν Ἀποστόλων».

Ἡ Σαμαρεῖτις χρημάτισε εὐαγγελίστρια ἀνάμεσα στοὺς συμπατριῶτές της. Ὅπως παρατήρησε ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Παναγιώτης Μπρατσιώτης, δὲν ὑπάρχει διάλογος τοῦ Πλάτωνος στὸ ὄνομα γυναικός,

ἀλλὰ ἡ διαλεκτικὴ διδασκαλία τοῦ Θεανθρώπου πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιδα εἶναι ἀπὸ τὶς βασικώτερες, διότι ἀπεκάλυψε τὴν ἀληθῆ «ἐν Πνεύματι λατρείαν»²⁰. Ἐπειτα εἶναι ἀξία προσοχῆς ἡ ἐπιείκεια, τὴν ὁποία δείχνει ὁ Σωτὴρ πρὸς τὶς μετανουῶσες ἁμαρτωλὲς γυναῖκες (πρβλ. Λουκ. ζ', 37 ἐξ.).

Ὁ Κύριος καθιέρωσε τὴν ἰσοτιμία τῶν δύο συζύγων στὸν γάμο καὶ διεκῆρυξε τὴν ἰερότητα τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ γυναίκα γίνεται ἰσότιμη σύντροφος τοῦ ἀνδρός: «Οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία» (Ματθ. ιθ', 6· Μάρκ. ι', 8). Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ διακήρυξις τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν» (Ἐφ. ε', 28-29). Μέσα στὴ μυστηριακὴ αὐτὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἱερῆς ἀγάπης ἡ εὐεξήγητη καὶ κατανοητὴ σ' ἓνα πατριαρχικὸ περιβάλλον ἔκφρασις («ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικός») (Ἐφ. ε', 22) παύει νὰ εἶναι ἀντιφεμινιστικὴ, διότι ἀκόμη καὶ ἡ ὑποταγὴ στὸν ἄνδρα, τὴν ὁποία συνιστᾷ στὴ γυναίκα ὁ Ἀπ. Παῦλος (Ἐφ. ε', 22), εἶναι κατ' οὐσίαν αὐτοκατάφασις τῆς γυναικας, ἐφ' ὅσον οἱ δύο σύζυγοι στὴν ἱερῆ ἀτμόσφαιρα τοῦ γάμου εἶναι «σὰρξ μία». Ὅταν ὑπάρχη τέτοια ἐμπειρία ἱερῆς ἀγάπης, τότε παύει γιὰ τὴν γυναίκα νὰ ἔχη ἐνδιαφέρον, ἐὰν θὰ διατηρῆ τὸ οἰκογενειακὸ της ἐπώνυμο ἢ ἐὰν θὰ ἔχη τὸ ἐπώνυμο τοῦ συζύγου της.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐξ ἄλλου διεκῆρυξεν, ὅτι μέσα στὴν κοινωνία τῶν ἐν Χριστῷ βαπτισμένων, ὅπως «οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλληνας, οὐκ ἔστι δούλος, οὐδὲ ἐλεύθερος», κατὰ παρόμοιον τρόπο «οὐκ ἔστι ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γαλ. γ', 27-28).

Ἀληθινὸ διαμάντι καὶ μνημεῖο ρηξικελευθίου καὶ πρωτοποριακῆς φεμινιστικῆς φιλολογίας καὶ ἰσοτίμου συνεργασίας ἀνδρῶν καὶ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τεύχους.

19. Julius Boehmer, Das Lukasevangelium in religiösen Betrachtungen für das moderne Bedürfnis, Gütersloh 1909, σ. 123.

20. Π. Μπρατσιώτου, Ἡ γυνὴ ἐν τῇ Βίβλῳ, σ. 27.

γυναικῶν εἶναι τὸ 16ο κεφάλαιο τῆς πρὸς Ρωμαιοὺς ἐπιστολῆς, ὅπου ἀναφέρονται πολλὲς γυναῖκες, ποὺ ἔγιναν συνεργοὶ τοῦ Ἁπ. Παύλου καὶ δραστήρια στελέχη τῆς Ἐκκλησίας. Πρῶτα-πρῶτα στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ὁ Ἁπ. Παῦλος συνιστᾷ τὴν Φοίβη: «Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὕσαν διάκονον τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς... Καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ» (Ρωμ. ιστ', 1-2). Τὸ ὅτι ἡ Φοίβη ἦταν σημαῖνον πρόσωπο στὴν Ἐκκλησία τῶν Κεγχρεῶν φαίνεται κι ἀπ' τὸ ὅτι εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ ταξιδεύσῃ καὶ νὰ μεταβῆ στὸν τόπο τῶν παραληπτῶν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου. Δὲν ἀποκλείεται ὁ Ἁπ. Παῦλος ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ταξιδίου της αὐτοῦ νὰ ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴ καὶ νὰ ἐμπιστευθῆκε τῇ μεταφορᾷ της στὴν Φοίβη, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν γενικῶς κρατοῦσα παράδοσι, ἦταν ἡ κομιστρία τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς²¹.

Στὴ συνέχεια τοῦ ἰδίου κεφαλαίου τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ἀκολουθεῖ ἡ προτροπὴ: «Ἀσπάσασθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν Χριστῶ... οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν» (στ' 3-5). Στὸ χωρίο αὐτό, ἀντίθετα πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσα συνήθεια, προηγεῖται τὸ ὄνομα τῆς Πρίσκιλλης («Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν»), ὅπως καὶ στὸ χωρίο Β' Τιμ. δ', 19 («ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν»). Εἶναι φανερό, ὅτι τὸ κύριο πρόσωπο εἶναι ἡ Πρίσκιλλα. Ἦταν συνεργάτις τοῦ Ἁπ. Παύρου, ἱεραπόστολος, γνωστὴ εἰς «πάσας τὰς ἐκκλησίας τῶν ἐθνῶν». Καὶ στὸ χωρίο Πράξ. ιη', 18 ἀναφέρεται πρῶτα ἡ Πρίσκιλλα καὶ ἔπειτα ὁ Ἀκύλας. Ἀπὸ τοὺς στίχους δὲ 24-26 τοῦ ἰδίου κεφαλαίου τῶν Πράξεων, — ὅπου ἀναφέρεται ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ σύζυγοι κατήχησαν τὸν λόγιον «Ἀλεξανδρέα τῷ γένει» καὶ «δυνατὸν ἐν ταῖς γραφαῖς» Ἀπολλῶ, ἀφοῦ «προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ» —, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συμπεραίνει, ὅτι ἡ Πρίσκιλλα ὑπῆρξε κυρίως ἐκείνη, ποὺ ἐμύη-

σε τὸν Ἀπολλῶ στὶς βαθύτερες χριστιανικὲς ἀλήθειες, πράγμα ποὺ προϋποθέτει ὅτι κατεῖχε μεγάλη μόρφωσι καὶ εὐστροφία πνεύματος, διότι καὶ ὁ Ἀπολλῶς ἦταν ἐμποτισμένος μὲ τὰ νάματα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας. Ἔτσι ἡ Πρίσκιλλα ἦταν ὄχι μόνον ἐμψυχώτρια τῆς «κατ' οἶκον ἐκκλησίας» της, ἀλλὰ καὶ κατηγήτρια, διδασκάλισσα καὶ ἱεραπόστολος²². Αὐτὰ ἐξηγοῦν διατὶ ὁ Adolf von Harnack διετύπωσε τὴν ὑπόθεσι, ὅτι ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ ἐγράφη ἀπ' τὴν Πρίσκιλλα²³.

Τὸ 16ο κεφάλαιο τῆς πρὸς Ρωμαίους κάνει λόγο καὶ γιὰ πολλὲς ἄλλες γυναῖκες. Ἀναφέρει τὴν «Μαριάμ, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν» (στ. 6). Στέλλει ἐπίσης ἀσπασμούς πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον καὶ τὴν Ἰουνίαν, «οἷτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸς αὐτοῦ (τοῦ Ἁπ. Παύλου) «γεγόνασιν ἐν Χριστῶ» (στ. 7). Γιὰ τὴν Ἰουνία, ἡ ὁποία μνημονεύεται μὲ τοὺς ἀποστόλους, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναφωνεῖ: «Βαβαί πόση τῆς γυναικὸς ταύτης ἡ φιλοσοφία»²⁴! Στὸ ἴδιο κεφάλαιο ὁ Ἁπ. Παῦλος στέλνει ἀσπασμούς πρὸς «Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν Κυρίῳ» (στ. 12), πρὸς «Περσίδα τὴν ἀγαπητὴν, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν Κυρίῳ» (στ. 12), πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ρούφου, ἡ ὁποία μὲ τὴ διακονικὴ δρᾶσι της ἀναδείχθηκε μητέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἁπ. Παύλου (στ. 13), πρὸς τὸν Φιλόλογον καὶ τὴν Ἰουλίαν, πρὸς τὸν Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ (στ. 15). Ὅλες αὐτὲς οἱ γυναῖκες ἀναφέρονται ἰδιαίτερα στοὺς ἀσπασμούς, διότι ἦταν γνωστὲς στοὺς παραλήπτες τῆς ἐπιστολῆς ὡς διακεκριμένες προσωπικότητες, ποὺ εἶχαν προσφέρει ὑπηρεσίαι στὸν Ἁπ. Παῦλο καὶ στὴν Ἐκκλησία. Οἱ μνημονευόμενοι κόποι τους ἐν Κυρίῳ ἦταν κόποι τεκνοτροφίας, φιλοξενίας, διακονικῆς ἀγάπης, προσευχῆς καὶ ἱεραποστολῆς.

(Συνεχίζεται)

22. Adolf von Harnack, Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten, τόμ. 2 (1924), σ. 594. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡρώδης τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης — Αἱ διακόνισσαι διὰ τῶν αἰώνων, σ. 19-21.

23. Adolf von Harnack, ἐνθ' ἄνωτ. Παν. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους καὶ τὰς ἐπτὰ Καθολικὰς, Ἀθῆναι, 1941, σ. 19.

24. Παν. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, Ἀθῆναι, 1937, σ. 132.

21. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἁγία Φοίβη, διάκονος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κεγχρεῶν, περ. «Ἐφημέριος» 1/15 Σεπτεμβρίου 1986, ἀρ. 15, σ. 258. Ἰ. Δ. Καραβιδόπουλου, Φοίβη — Ὀρθοσκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 11, Ἀθῆναι 1967, σ. 1190-1191.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

1. ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Τριώδιον! Ὀλίγων λέξεων ἡ ἔννοια ἔχει παρανοηθῆ καὶ διαστραφῆ τόσο πολύ, ὅσον τοῦ Τριωδίου. Ὁ πολὺς κόσμος συνδέει τὸ Τριώδιον μὲ τὰ καρναβάλια καὶ τοὺς χοροὺς καὶ τὰς μεταμφιέσεις καὶ τὰ παρόμοια.

1. Αὐτὰ ὅμως εἶναι ὑπολείμματα εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων. Ἔχουν σχέσιν μὲ ὠρισμένας τελετάς, τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων κυρίως, ποὺ ἐγένοντο κατ' αὐτὴν περίπου τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, π ο ὄ σ υ μ π ῖ π τ ε ι μ ἔ τ ὀ ἰ δ ι κ ὄ ν μ α ς, τ ὀ χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ὄ ν, Τ ρ ι ὴ δ ἰ ο ν. Ἔτσι προήλθεν ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἀνάμειξις τῶν τελείως ἀσχετῶν αὐτῶν πραγμάτων.

Ἐγγραφή ὅτι τὰ καρναβάλια ἔχουν ἴσως τὴν ἀρχὴν τῶν ἀπὸ κάποιαν πομπῆν, ποὺ ἐγένετο κατὰ τὰς εἰδωλολατρικὰς ἐκείνας τελετάς, τὸν Μάρτιον, μὲ τὸ ἀνοίγημα τῆς ναυσιπλοΐας, ὁπότε μεταφέρετο ἐπισήμως πρὸς τὴν θάλασσαν ἕνα ὁμοίωμα πλοίου τοποθετημένον ἐπὶ μιᾶς ἀμᾶξις καὶ ἀφιερωμένον εἰς κάποιαν θαλασσίαν θεότητα. Αὐτὸς δὲ ὁ ἀλλόκοτος συνδυασμὸς πλοίου καὶ ἀμᾶξις ἐδημιούργησεν, ὡς φαίνεται, τὴν σύνθετον λατινικὴν λέξιν CARRUS NAVALIS (= ἡ ἄμαξα ἢ φέρουσα τὴν ναῦν), ἢ ὁποία βαθμηδὸν ἐκ παραφθορᾶς κατήντησεν εἰς τὴν ὀνομασίαν «καρνάβαλος», ποὺ σημαίνει, κατ' ἀναλογίαν, τὸν συνδυασμὸν καὶ τὴν ἀνάμειξιν τῶν πλέον ἕτεροκλήτων καὶ ἀνομοίων στοιχείων ὅπως δηλ. παρατηρεῖται καὶ σήμερον, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Τριωδίου, τελεία σύγχυσις εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἀνθρώπων ἐν σχήματι τοῦ ἀντιθέτου φύλου (ἄνδρες μὲ ἐνδύματα γυναικῶν καὶ τανάπαλιν), ἢ καὶ μὲ χαρακτηριστικὰ ζῶων ἀκόμη κ.λπ.

Ποῖος ἐφαντάζετο ὅμως, ὅτι ἡ σύγχυσις αὐτὴ θὰ εἰσχωροῦσε τόσο πολύ, ὥστε νὰ ἀλλοιώσῃ τελείως τοῦ χριστιανικοῦ Τριωδίου τὴν σημασίαν καὶ νὰ συνδέσῃ,

μέχρι ταῦτίσεως, δύο ἀντικρυς ἀντίθετα στοιχεῖα, τ.ἔ. τὸ Τριώδιον τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰ καρναβάλια τῶν ἀρχαίων εἰδωλολατρῶν;

2. Ἐν ἀντιθέσει, ἄλλωστε, πρὸς τὸ ὀργανιστικὸν περιεχόμενον τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐκείνων τελετῶν καὶ πρὸς τὰς διαφόρους ἀσχημίας καὶ τοὺς ἠθικοὺς ἐκτροχιασμοὺς ποὺ γίνονται μέχρι σήμερον κατὰ τὰς ἀντιστοίχους ἡμέρας τοῦ Τριωδίου, ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει καθιερώσει τὴν περίοδον αὐτὴν π ρ ὀ ς π ν ε υ μ α τ ι κ ῆ ν π ε ρ ι σ υ λ λ ο γ ῆ ν κ α ἰ α ὗ τ ο σ σ υ γ κ ἔ ν τ ρ ω σ ι ν τ ὶ ν χ ρ ι σ τ ι α ν ὶ ν, διὰ νὰ ἐτοιμασοῦν διὰ μετανοίας καὶ ψυχικῆς ἀνατάσεως καὶ καθάρσεως, πρὸς ἑορτασμὸν τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς Πίστεως ἡμῶν, τῶν Παθῶν δηλ. καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Δέκα ἐβδομάδας πρὸ τοῦ Πάσχα διαρκεῖ ἡ περίοδος αὐτὴ τοῦ Τριωδίου. Καὶ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ δίδει συνεχῶς συνθήματα μετανοίας καὶ ἠθικῆς ἀνυψώσεως εἰς τοὺς χριστιανοὺς.

Ἕμνοι κατανοητικοί, ὑπερόχου ἐμπνεύσεως καὶ λυρισμοῦ, προσφέρονται καθημερινῶς πρὸς διδασκαλίαν καὶ προτρέπουσιν τοὺς χριστιανοὺς εἰς μετάνοιαν. Μεταξὺ δὲ τῶν ὕμνων αὐτῶν διακρίνεται ἕνα ἰδιαίτερον εἶδος ἐκκλησιαστικῶν ποιημάτων «τ ρ ι ω δ ἰ ο ν», δηλ. ἀσμάτων ποὺ ἀπαρτίζονται ἀπὸ τ ρ ε ῖ ς ὠ δ ᾶ ς, τ.ἔ. ἀπὸ τρεῖς ἐνόητας ποιητικῶν στροφῶν, ἐξ οἷ καὶ ἡ ὅλη περίοδος ὀνομάσθη «Τριώδιον», ὅπως καὶ τὸ ἰδιαίτερον λειτουργικὸν βιβλίον, ποὺ περιέχει τὴν ὕμνολογίαν τῆς περιόδου αὐτῆς ὀνομάζεται ἐπίσης Τριώδιον.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς πλουσιωτάτης ὕμνογραφίας τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ἡ Ἐκκλησία καὶ δι' ἄλλων μέσων ἐπιδιώκει τὴν ψυχικὴν τόνωσιν καὶ πνευματικὴν καλλιέργειαν τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν ἐν λόγῳ περίοδον, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν τοῦ ἔτους.

Ἰδιαίτερώς τὰ ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀποσπάσμα-

τα, πού αναγινώσκονται κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, καὶ περισσότερο εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Αἱ παραβολαὶ τοῦ Τελῶνου καὶ Φαρισαίου καὶ τοῦ Ἀσώτου προσμιάζουν τὴν ὅλην σειρὰν, καὶ ἐπακολουθεῖ ἐν συνεχείᾳ ἡ εἰκὼν τῆς μελλούσης Κρίσεως. Παραλλήλως, ἀποστολικά ἀναγνώσματα τονίζουσι τὴν ἀνάγκην, ἵνα «ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός» ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις... καὶ ἀσελείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ» (Ρωμ. 13, 12-13). Καὶ διὰ μέσου ὁμοίων συνθημάτων καὶ παραινέσεων προχωρεῖ ἡ ἀλληλουχία τῶν ἀγιογραφικῶν ἀναγνωσμάτων, διὰ τὴν φθάσῃ, μετὴν συνοδείαν πάντοτε ἀντιστοίχου ὑψηλῆς ὕμνογραφίας, εἰς τὸ ζεῖν, εἰς τὰ πάνσεπτα γεγονότα τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Περιττὸν γὰρ εἶπωμεν, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀποδλέπουσι εἰς τὸ γὰρ δοθῆσιν ὅλους τοὺς πιστοὺς, γὰρ ἀνεβαίνουσι καὶ αὐτοὶ συνεχῶς εἰς ὑψηλότερα πνευματικὰ ἐπίπεδα, καὶ ἔτσι ἐξυψωμένοι καὶ παρασκευασμένοι γὰρ ἐορτάσουσι τὸ Πάσχα.

Εἰς ἐπιστέγασμα ὅλων τῶν ἀνωτέρω πρέπει γὰρ προστεθῆ καὶ ἡ διὰ τῶν ἀγιαστικῶν μυστηρίων (τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας) μετάδοσις τῆς θείας Χάριτος εἰς τοὺς πιστοὺς, πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ σταθεροποίησιν αὐτῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ὅλη πνευματικὴ πορεία τοῦ Τριῦδος κατευθύνεται. Τοιουτοτρόπως, μετὰ συνεχῆ προσδευτικὰ καὶ ἔντονα πνευματικὰ μέσα, ζητεῖ γὰρ προωθῆσθαι ἡ Ἐκκλησία κάθε χριστιανὸν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Τριῦδος.

2. ΟΙ ΜΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΜΕΝΟΙ

«Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι» (Λουκ. 18, 10).

Ἄντιθετο τελείως μεταξὺ τῶν ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ Τελῶνης τῆς σημερινῆς παραβολῆς. Ἄντιθετο κατὰ τὴν στάσιν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς προσευχῆς τῶν. Ἄντιθετο κατὰ τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους τῶν ἀντιθετο κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὴν πληροφορίαν τῆς συνειδήσεώς τῶν. Ἄντιθετο ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἀντιληψιν περὶ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων. Ἴδου ὅμως, ὅτι συμπιπτουσι εἰς ἓν καὶ μόνον ὅτι καὶ οἱ «δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι». Ἐθεώρησαν ἀνάγκην καὶ καθῆκον ἐπιθεδλη-

μένον γὰρ κατευθυνθῆναι πρὸς τὸν ναόν, γὰρ ἐκκλησιασθῆναι καὶ γὰρ προσευχηθῆναι ἐκεῖ.

Αὐτὸ ὅμως, τὸ ὁποῖον οἱ ἄντικρυς ἀντίθετοι αὐτοὶ ἄνθρωποι ὡς ἐκ συμφώνου ἔπραξαν, δὲν τὸ πράττουσι δυστυχῶς πολλοὶ χριστιανοί. Δὲν προσέρχονται εἰς τὸν ναόν. Δὲν θεωροῦν ἀπαραίτητον γὰρ ἐκκλησιάζωνται τακτικά.

Ἐὰν δὲ τοὺς ἐρωτήσετε, διατί ἀπουσιάζουσι ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἔχουσι προχείρους πολλὰς δικαιολογίας, ἢ μᾶλλον προφάσεις. Θὰ ἀναφέρωμεν τὰς κυριώτερας ἐξ αὐτῶν, διὰ τὴν φανῆ πόσον εἶναι ἀσύστατοι.

1. Μερικοί, θέλοντες διὰ παντὸς τρόπου γὰρ δικαιολογήσουσι τὴν ἀμέλειαν τῶν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἐκκλησιασμοῦ, δὲν δυσκολεύονται γὰρ ἐπικαλεσθῆναι ὡς ἐπιχείρημα τὸ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ, ἐπομένως, δύναται γὰρ λατρεύεται ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ.

Εἶναι τάχα ἀνάγκη ἀπαραίτητος —λέγουσι— γὰρ πηγαίνωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὴν λατρεύσωμεν τὸν Θεόν; Μήπως, ἄρα γε, περιορίζεται εἰς κανένα τόπον ὁ Θεός; Ὡς ἄπειρον πνεῦμα εἶναι «πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν». Τί λοιπόν; Ἄν καθίσω εἰς τὸ σπιτάκι μου καὶ κάμω ἐκεῖ τὴν προσευχὴν μου καὶ παρακαλέσω τὸν Θεόν, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον;

Βεβαίως, ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν. Ἀναντιρρήτως καὶ ἡ κατ' οἶκον προσευχὴ εἶναι λατρεία εὐάρεστος καὶ εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ πρέπει γὰρ ἔχη τις πλήρη ἄγνοιαν καὶ τῶν κυριωτάτων ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ τὴν μὴ ἔννοησιν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐν τῷ Ναῷ προσφερομένης λατρείας πρὸς τὸν Θεόν.

Εἰς τὸν ἱερόν Ναόν δὲν ἐρχόμεθα ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν προσευχηθῶμεν, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἡδυνάμεθα βεβαίως γὰρ κάμωμεν καὶ εἰς τὸ σπιτί μας. Ἀλλὰ ἐρχόμεθα καὶ διὰ τὴν παρασταθῶμεν εἰς τὴν θυσίαν τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ θυσία συνεχίζεται ἀναίμακτως ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης καθ' ἑκάστην Κυριακὴν καὶ κατὰ πᾶσαν θεῖαν Λειτουργίαν. Τὸ διέταξεν ὁ Κύριος τοῦτο, λέγων περὶ Θεῖα Εὐχαριστίας: «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Καὶ εἶναι ἀνάγκη γὰρ παρίστανται καὶ γὰρ συμμετέχουσι οἱ χριστιανοί. Διότι μόνον διὰ τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου γίνεται ἴσως ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Ὅτι δὴποτε δὲ καὶ ἂν κάμῃ ὁ ἄνθρωπος (ὄσαοδήποτε προσευχὰς καὶ ἐλεημοσύνας καὶ ἀφιερώματα κ.λπ.), δὲν εἶναι δυνατόν γὰρ ἐξίλεισθαι ἀπέναντι τοῦ Ἄπειρου Θεοῦ, τὸν Ὅποσον τόσον προσέβαλε διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς καταπατήσεως τοῦ Νόμου Του. Μόνον διὰ μέσου τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ἔρχεται ἡ χάρις

και τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον. Χριστιανέ, πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφθῆς. Μπορεῖς, βέβαια, καὶ εἰς τὸν οἶκόν σου νὰ λέγῃς τὸ «Ὁ Θεὸς, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ». Νὰ γνωρίζῃς ὅμως ὅτι, ἐὰν δὲν προσέλθῃς ὡς ὁ Τελώνης εἰς τὸν ναόν, νὰ προσευχηθῆς ἐνώπιον τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, νὰ εἴπῃς τὸ «ἰλάσθητί μοι» ἐν τῷ ὀνόματι τῆς ἱλαστικῆς θυσίας τοῦ Σωτῆρος, αἱ κατ' οἶκον προσευχαί σου εἶναι ἀνωφελεῖς, δὲν εἰσακούονται. Τότε μόνον θὰ εἰσακούωνται αὐταί, ὅταν εἶναι συνέχεια τῆς ἐν τῷ Ναῷ λατρείας σου. Εἶναι λοιπὸν φανερὰ ἢ πλάνη καὶ ἀστήρικτος ἢ δικαιολογία ἐκείνων ποὺ νομίζουν, ὅτι εἴτε εἰς τὸν ναὸν εἴτε εἰς τὸν οἶκόν σου λατρεύῃς τὸν Θεὸν εἶναι τὸ ἴδιον.

2. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὴ ἡ πρόφασις, τὴν ὁποῖαν προβάλλουν οἱ μὴ ἐκκλησιαζόμενοι.

Θὰ ἀκούσετε ἄλλους νὰ προβάλλωσι τὰς ἐργασίας των —οἱ ἄνδρες— ἢ τὴν φροντίδα διὰ τὸ φαγητὸν καὶ τὸ «νοικοκυριὸν» ἐν γένει —αἱ γυναῖκες— ὡς δικαιολογίαν τῆς ἀπουσίας των ἐκ τοῦ ναοῦ.

Μήπως ἐγὼ δὲν θέλω —σοῦ λέγουν— νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ κάμω; Μία Κυριακὴ μοῦ μένει. Ὅλιγον νὰ ξεκουρασθῶ ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἐβδομάδος. Ὅλιγον νὰ τρέξω διὰ νὰ κανονίσω τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐργασίαν μου ποὺ νὰ μείνῃ καιρὸς διὰ τὴν ἐκκλησίαν; Ἐπειτα οἰκογένεια ἔχει κανεῖς καὶ ἂν ἐργασθῇ καὶ τὴν Κυριακὴν διὰ τὸ φωμὶ τῶν παιδιῶν του, δὲν πειράζει, ὁ Θεὸς τὸ συγχωρεῖ.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια ἀκούει κανεῖς ἀπὸ τὰ στόματα τῶν μὴ ἐκκλησιαζομένων. Εἰς αὐτὰ ὅμως δύο τιὰ θὰ πρέπη νὰ λεχθῶν ὡς ἀπάντησις. α) Οἱ ἀδήποτε ἐργασία καὶ βιοτικὴ φροντίς δὲν εἶναι ἀνωτέρα τοῦ καθήκοντος τῆς λατρείας πρὸς τὸν Θεόν. Ὑπεράνω καὶ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν εἶναι ἡ ὑποχρέωσις τῆς δοξολογίας καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πατέρα καὶ Εὐεργέτην Θεὸν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς αἰτήσεως παρ' Αὐτοῦ εὐλογίας ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν. β) Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνοδεύσῃ ἔργα συντελούμενα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου. Εἶναι πλάνη νὰ ὑπολογίζῃ τις εἰς ὀφέλη καὶ κέρδη ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς Κυριακῆς. Ὅ,τι καὶ ἂν κερδήσῃ, θὰ τὸ χάσῃ ἀφεύκτως. Ἡ ἡμέρα ὀνομάζεται Κυριακὴ, δηλ. ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Ἄρα, εἶναι ἱεροσυλία νὰ χρησιμοποιηθῇ δι' ἄλλους σκοπούς. Καὶ τὴν ἱεροσυλίαν συνοδεύει ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἡ εὐλογία Αὐτοῦ. Ἀντιθέτως, θὰ κερδηθῇ ἀπὸ ἀλλοῦ ὅ,τι ἴσως θὰ ἐξημιώνετο ἐκ τῆς ἀφιέρωσως τῆς Κυριακῆς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Κυρίου.

3. Τί νὰ εἴπωμεν τώρα διὰ τὴν παραμέλησιν τοῦ καθήκοντος τοῦ ἐκκλησιασμοῦ πολλῶν γυναικῶν, ἐξ αἰτίας τῆς προπαρασκευῆς τοῦ φαγητοῦ τῆς Κυριακῆς; Δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ὑποδείξωμεν τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξοικονομηθοῦν τὰ πράγματα, οὕτως ὥστε τὸ φαγητὸν τῆς Κυριακῆς καὶ τὰ ἄλλα οἰκιακὰ ἔργα νὰ μὴ γίνωνται ἐμπόδιον εἰς τὸν τακτικὸν ἐκκλησιασμόν. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι, ὅταν ὑπάρχῃ κατανόησις τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐκκλησιασμοῦ καὶ ὀλίγη καλὴ θέλησις, εὐρίσκεται πάντοτε τρόπος, νὰ μὴ ἐμποδισθοῦν αἱ καλαὶ καὶ εὐσεβεῖς οἰκοδέσποινα ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Ναῷ λατρείαν τοῦ Θεοῦ.

Νὰ ἀναφέρωμεν καὶ ἄλλας προφάσεις τῶν μὴ ἐκκλησιαζομένων; Δὲν λείπουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διότι δὲν ἔχου ν λαμπρὰ ἐνδύματα, ὡς ἐὰν ὁ Ναὸς ἦτο κέντρον ἐπιδείξεως! Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι μὴ ἐκκλησιαζόμενοι —διατί νομίζετε;— ἐνεκαπένουσ! Ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο εἰς τὸν Ναὸν νὰ γίνῃ χορὸς ἢ καμμία διασκεδάσις. Ἀλλὰ τί λέγομεν; Εἰς διασκεδάσεις (κινηματογράφους κ.λπ.) ἐνίοτε πηγαίνουν καὶ οἱ πενθοῦντες, διὰ νὰ «ξεσκάσουν», καὶ μόνον εἰς τὸν Ναόν, ὅπου θὰ ἠδύναντο ν' ἀντλήσουν πραγματικὴν παρηγορίαν, μόνον ἐκεῖ δὲν πηγαίνουν, διότι —σκέπτονται— τί θὰ εἴπῃ ὁ (ἀσεβῆς καὶ ἀνόητος) κόσμος!

Ἀλλ' εἴθε ἡ περίοδος τοῦ Τριψοῦ, εἰς τὴν ὁποῖαν σήμερον εἰσερχόμεθα, μὲ τὰς ὡραίας, τὰς θαυμασίας καὶ κατανυκτικὰς ἱεράς ἀκολουθίας τῆς, νὰ ἐλκύσῃ μονιμώτερον τοὺς χριστιανούς εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Κυρίου.

(Συνεχίζεται)

Ἐπισκόπου
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Λ. ΨΑΡΙΑΝΟΥ
Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης

Ἡ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(Πενηταδύο ὄμιλλες γιὰ τὴ θεία Λειτουργία.
Ἄχι μόνον γιὰ τὸ λαὸν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἱερεῖς).

Ἐκδοσὴ Ἀποστολικῆς Διακονίας, σελίδες ιθ' + 438, δρχ. 650.

Βιβλιοπωλεῖο Δραγατσανίου 2 — Πλατεία Κλαυθμώνος.

Γράφατε Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 722.8008.

Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΩΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗ*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΣΥΜΕΩΝ Π. ΚΟΥΤΣΑ
Ἱεροκλήρουκος

2. Διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων.

Ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες εἶναι οἱ διάδοχοι καὶ συνεχιστὲς τῶν Ἀποστόλων. Ὅμως ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιμεινουμε σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο λίγο περισσότερο γιὰ νὰ καταφανεῖ ὁ ἀποστολικὸς χαρακτήρας τοῦ ἱερατικοῦ χαρίσματος.

Ἄν οἱ Δώδεκα εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν Ἀπόστολοι, ἐν τούτοις τὸ ἀποστολικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας δὲν περιορίζεται μόνο στὴ δράση τῶν Δώδεκα. Ὅπως ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὁ «ἀπόστολος» τοῦ Θεοῦ (Ἐβρ. 3,1), συνέστησε ἕναν ὄμιλο μαθητῶν γιὰ νὰ ἐπεκτείνει τὸ ἔργο Του καὶ νὰ διαδώσει τὸ εὐαγγέλιό Του, ἔτσι καὶ οἱ Δώδεκα διαβιβάζουν σὲ ἄλλους, ὅχι βέβαια τὸ ὅκονοποίητο προνόμιο πού τοὺς καθιστᾷ γιὰ πάντα μάρτυρες τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὴν ἄσκηση τοῦ ἀποστολικοῦ τους ἔργου. Ἡ πράξη τους αὐτὴ ἀπέρρεε ἀπὸ τὶς ὑποθήκες πού τοὺς εἶχε ἀφήσει ὁ Ἰδιος ὁ Χριστός. Ἄλλωστε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐπέκταση τοῦ ἀποστολικοῦ Του ἔργου τὸν εἶχε διανοίξει ὁ Κύριος ἀπὸ τὴ δημόσια ζωὴ Του ἀκόμη. Ὅπως μνημονεύει ὁ Λουκᾶς, ὁ Ἰησοῦς μαζί μὲ τὴν ἐκλογή καὶ τὴν ἀποστολὴ τῶν Δώδεκα «ἀνέδειξε καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ» (Λουκ. 10,1). Καὶ καθὼς στὴν ἀποστολὴ τῶν Δώδεκα, ἔτσι καὶ σὲ αὐτὴν τῶν ἑβδομήκοντα βλέπουμε τὸν ἴδιο σκοπὸ, τὸν ἴδιο ἐπίσημο χαρακτήρα: «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με» (Λουκ. 10,16. Πρβλ. Ματθ. 10,40). Στὴν προοπτικὴ, λοιπόν, τοῦ Κυρίου τὸ ἀποστολικὸ ἔργο δὲν περιορίζεται στὴ δράση τῶν Δώδεκα.

Αὐτὸ τὸ γνωρίζουν καλὰ οἱ Ἀπόστολοι. Καὶ μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐνεργοῦν στὴν ἐκλογή τοῦ Ματθία (Πράξ. 1, 15-26). Τὸν τίτλο τοῦ Ἀποστόλου πολὺ ἐνωρὶς φέρει καὶ ὁ Βαρνάβας (Πράξ. 14, 4, 14), καὶ οἱ ἑπτὰ διάκονοι πού ἐπέλεξαν οἱ Δώδεκα (Πράξ. 6, 1-6), ἂν καὶ δὲν φέρουν τὸν τίτλο τοῦ Ἀποστόλου, ἐν τούτοις μποροῦν νὰ ἰδρῦουν νέες ἐκκλησίες, ὅπως ὁ Φίλιππος στὴ Σαμάρεια (Πράξ. 8, 5-12). Πολὺ ἐνωρὶς, λοιπόν, τὸ ἀποστολικὸ ἔργο πού ἀνετέθη στους

δώδεκα μαθητὲς ἄρχισε νὰ ἐπιτελεῖται καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού οἱ Δώδεκα ἐξουσιοδοτοῦσαν.

Ἡ κλήση καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Παύλου (Ρωμ. 1,1· Γαλ. 1, 15-16· Α' Κορ. 9,1· 15,8. Πρβλ. Πράξ. 9, 5, 27) ἐπιβεβαιώνει περὶτρανα τὸν καθολικὸ - οἰκουμενικὸ χαρακτήρα τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου. Ἀποστέλλοντας ὁ Ἀναστημένος Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὸν Παῦλο, ὅπως τοὺς Δώδεκα καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα στὴ διάρκεια τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας Του, καθιστᾷ ἔτσι ἀπολύτως σαφῆ τὴ θεία βούλησή Του ὡς πρὸς τὴν ἔκταση καὶ τὴ διάρκεια τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας: Ἡ ἀποστολὴ πού ὁ Χριστὸς ἀνέθεσε στους Ἀποστόλους Του, καὶ ἐκείνοι στὴ συνέχεια μεταβίβασαν στους διαδόχους τους· ἡ ἀποστολὴ πού ἀλληλοδιαδόχως διαβιβάζεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων στους ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας θὰ συνεχίζεται μέχρι τὴν ἔνδοξη παρουσία τοῦ Κυρίου. Αὐτῆς τῆς χρυσῆς ἀλυσίδας τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς, πού ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ φθάνει μέχρι τὶς ἡμέρες μας, εἴμαστε καὶ ἐμεῖς κρικοί. Σὰν ἄλλοι σκυταλοδρόμοι παραλάβαμε ἀπὸ τοὺς προκατόχους μας τὴ σκυτᾶλη τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου καὶ κρατώντας τὴν σταθερὰ διατρέχουμε τὸ δρόμο τοῦ προσωπικοῦ ἱερατικοῦ μας χρέους, γιὰ νὰ τὴν παραδώσουμε στὴ συνέχεια σ' ἐκείνους πού θὰ μᾶς διαδεχθῶν. Ἐτσι θὰ συνεχίζεται τὸ ἀποστολικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας «ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ» ὁ Κύριος (Α' Κορ. 11,26).

3. Τὰ ἀποστολικά γνωρίσματα τῆς ἱερατικῆς ζωῆς.

Ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἀποστολή· ἀποστολικὴ κλήση, ἀποστολικὸ χάρισμα καὶ ἀποστολικὴ διακονία. Ὑφίσταται χάρις στὴν ἀποστολὴ τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι καρπὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Συνιστᾷ συνέχιση καὶ ἐπέκταση τῆς ἀποστολῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἄς θυμηθοῦμε τὸ κοινὸ ἀπολυτικὸ τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν: Οἱ ἐπίσκοποι —καὶ κατ' ἐπέκταση, θὰ λέγαμε, οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας— εἶναι «θρόνων διάδοχοι τῶν ἀποστόλων». Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νεὸς Θεολόγος ὀνομάζει τὴν ἱερωσύνη «ἀξία τῶν ἀποστόλων» καὶ «ἀποστολικὸν ἀξίωμα» (Κατήχ. 18, SC 104, 284, 286).

(Συνεχίζεται)

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 13 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τεύχους,

Η ΣΥΝΑΚΡΟΑΣΗ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸ «τρίτο αὐτί»

«Ἀκουσέ με καλὰ σ' αὐτὸ ποῦ ἔχω νὰ σοῦ πῶ!»

Κάτι σημαντικό θὰ εἶναι ἀσφαλῶς αὐτὸ ποῦ ἔχουμε νὰ ποῦμε στὸν συνομιλητὴ μας γιὰ νὰ ἐπισύρουμε μὲ ἔμφαση τὴν προσοχὴ του. Καὶ συνεχίζουμε μὲ αὐτὸ τὸ σημαντικό... Δὲν γνωρίζω ὅμως κατὰ πόσον διερωτώμεθα γιὰ τὴν τυχὸν ἀπήχηση ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχει ὁ λόγος μας σ' ἐκεῖνον.

Ἐκείνου τοῦ εἶπαμε ν' ἀνοίξει τ' αὐτιά του γιὰ ν' ἀκούσει. Τὰ δικὰ μας αὐτιά εἶναι ἀρκετὰ ἀνοιχτὰ γιὰ ν' ἀκούσουν, ὄχι μόνον μηχανικὰ τοὺς γλωσσικοὺς ἤχους ποῦ ἐκπέμπουμε καὶ ἀπευθύνονται πρὸς τρίτους, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀκούσουμε ὅπως αὐτὸς ὁ τρίτος τοὺς ἀντιλαμβάνεται; Γιατὶ σίγουρα ἀλλιῶς ἤχουν στ' αὐτιά μας τὰ λόγια μας, διαφορετικὰ σ' ἓναν οὐδέτερο ἀκροατὴ καὶ ἀλλιῶτικα στ' αὐτιά ἐκείνου ποῦ τὸν ἀφοροῦν ἄμεσα.

Γιὰ ν' ἀντιληφθοῦμε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ λόγια μας, σίγουρα τὰ δύο αὐτιά μας δὲν εἶναι ἐπαρκῆ. Γιατὶ τὰ δύο αὐτιά λειτουργοῦν ἐπὶ προσωπικῆς θάσεως, γιὰ μᾶς. Στὴν ἄλλη περίπτωση θὰ πρέπει «νὰ στήσουμε αὐτί» γιὰ ν' ἀκούσουμε ὅπως ὁ ἄλλος θ' ἄκουγε τὰ λόγια μας. Ἔχουμε δηλαδὴ ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα «τρίτο αὐτί» ποῦ νὰ λειτουργεῖ μονοφωνικὰ, ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ μεταφέρει ὡς ἀκουσμα αὐτὸ ποῦ μπόρεσε ν' ἀκούσει ὁ τρίτος ἀπὸ τὸν λόγο μας.

Αὐτὸ ποῦ ζητᾶμε δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο. Αὐτὴ ἡ διαδικασία ἀπαιτεῖ «εὐήκοον οὖς» (αὐτὴ πρόθυμο ν' ἀκούσει, Παροιμίες κ' 12). Ὅπου συναντᾶται συνιστᾶ θεῖο δῶρο κι αὐτὸς ποῦ τὸ κατέχει μπορεῖ ν' ἀναφωνήσει μὲ τὸν Ἡσαΐα: «Κύριος... προσέθηκέν με ὡτίον ἀκούειν» (Ἡσαΐας ν' 4). Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μιὰ πρόσθεση, μιὰ προσθήκη, ὅπου τὸ ἓνα σὺν ἓνα κάνει... τρία (1+1=3).

Ἡ μάχη τῶν ἐντυπώσεων

Αὐτὸ τὸ σὺν εἶναι πάρα πολλές φορές λυτρωτικό, γιατί λαμβάνοντας ὑπόψη τὸν ἀκροατὴ μας στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἐνδεχομένως μπορεῖ ν' ἀκούσει τὰ λεγόμενα, εἶναι δυνατόν νὰ προλάβουμε τυχὸν ἀντιδράσεις του.

Γιατὶ δὲν ὑπάρχουν μόνον τὰ λεγόμενα· ὑπάρχουν καὶ τὰ συμφραζόμενα, καὶ τὰ κενὰ λόγου ποῦ ὁ καθένας συμπληρώνει κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἔτσι ἡ δικὴ μας παρατήρηση γιὰ τὶς ἐλλείψεις ἢ τὴν ἀμέλεια τοῦ συνομιλητὴ μας παρ' ὅλο ὅτι θέλει νὰ δώσει ἔμφαση σ' αὐτὲς τὶς ἐλλείψεις ἢ τὴν ἀμέλειά του γιὰ λόγους παιδαγωγικοὺς τῆς στιγμῆς, ὑπονοεῖ ὡς αὐτονόητες τὶς ἀρετὲς του σὲ ἄλλους τομεῖς ἢ σὲ κάποια ἄλλη χρονικὴ περίοδο.

Ἡ παρατήρησή μας ὅμως μπορεῖ νὰ ἔχει ἄλλη ἀπήχηση στὸν ἴδιο τὸν παρατηρούμενο. Γιατὶ μπορεῖ νὰ συναντήσῃ μιὰ θαρθυμία στιγμιαία ἢ αἴσθηση μιᾶς διαρκέστερης μειονεξίας ποῦ προσδευτικὰ νὰ τὸν ὠθεῖ σὲ μιὰ πεποίθηση γιὰ τὴν ἀναξιοτήτά του ὡς ἀνθρώπου. Ἡ ἀντίδρασή του μετὰ ταῦτα, ποῦ πιθανὸν νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς ὑπερβολικὴ ἐκ μέρους μας, ἐγγράφεται σὲ ἓνα τελείως διαφορετικὸ πλαίσιο ἀπ' αὐτὸ ποῦ συνήθως φανταζόμαστε. Στὴν οὐσία μένουμε ἀνυποψίαστοι γιὰ τὸ τί μπορεῖ νὰ συμβαίνει στὸν ἄλλο.

Ἄν δὲν ἔχουμε αὐτὴν τὴν ἀκουστικὴ... εὐαισθησία ν' ἀκούμε αὐτὸ ποῦ ἀκούει ὁ ἄλλος, δὲν ἀποκλείεται νὰ μὴν ἀκούμε αὐτὰ ποῦ λέμε καὶ ὅπως τὰ λέμε.

Πόσες φορές δὲν ἔχουμε μείνει μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι μιλήσαμε πάρα πολὺ ἤρεμα· σ' ἓνα τόνο ἀπαλὸ καὶ χαμηλό· δὲν ὑψώσαμε οὔτε μιὰ φορὰ τὴ φωνή μας· ὅσα εἶπαμε ἦταν ἀπολύτως εὐκρινῆ καὶ σαφῆ· χωρὶς κομπιάσματα, μὲ μιὰ ροὴ τοῦ λόγου μοναδική. Μάλιστα ἡ συνομιλία μας γινόταν μὲ πολλές διακοπὲς ὥστε νὰ δώσουμε τὴν εὐκαιρία καὶ στὸν ἄλλο νὰ μιλήσει, ν' ἀναπτύξῃ τὰ δικὰ του ἐπιχειρήματα καὶ ἀπόψεις. Διατηροῦμε ἀκόμα τὴν πεποίθηση ὅτι ἀναγκαστήκαμε νὰ ποῦμε στὸν ἄλλο νὰ μὴ φωνάζει καὶ νὰ μὴ χειρονομεῖ, γιατί κάτι τέτοιο δὲν εἶναι καὶ πολὺ εὐπρεπές.

Ἀπεναντίας ὁ ἄλλος ἔχει μείνει μὲ τελείως διαφορετικὲς ἐντυπώσεις. Λαθασμένως λοιπὸν ἐντυπώσεις ἐκατέρωθεν. Κινδυνεύουμε κυριολεκτικὰ νὰ χαθοῦμε σὲ μιὰ «μάχη τῶν ἐντυπώσεων».

Εἶπες ἐκεῖνο. Ἐγνοοῦσα τὸ ἄλλο. Ὑπαινίχθηκες τὸ τρίτο. Πῶς μοῦ μίλησες ἐμένα ἔτσι; Δὲν σοῦ ἐπιτρέπω

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΝΑΣ

(Μουσικοδιδάσκαλος — Συνθέτης)

Τοῦ Πρωτοπρ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

Διευθυντοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Πατρῶν

γ) Ὡσαύτως ἐπιμένει εἰς τὴν ἀκριβῆ μουσικὴν ὀρθογραφίαν. Χειρίζεται ἀνείως τὴν μουσικὴν γραφὴν. Δὲν παραλείπει ποτὲ τὰ σημεῖα ἐκφράσεως. Χρησιμοποιεῖ μὲ ἀφθονίαν —σπατάλην θὰ ἔλεγα— διέσεις καὶ ὑφέσεις. Ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνει καὶ ὀπομνηστικῶς τὰς λεγομένας «φθοράς», διὰ τὴν ἐπισημάνει τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς μουσικῆς κλίμακος. Καὶ ἐν γένει καθοδηγεῖ τὸν ἐκτελεστὴν εἰς πιστὴν ἀπόδοσιν τοῦ μέλους· καὶ τὸν σπουδαστὴν καὶ ἐρευνητὴν εἰς τὴν ἀφοργὴν μουσικὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Δὲν διστάζει νὰ διορθώσῃ παλαιότερα μουσικὰ κείμενα, ὅταν ἐπισημαίνῃ ὀρθογραφικὴν ἀνωμαλίαν. Ἀκόμη καὶ θὰ διαφωνήσῃ —καὶ ἔχει τὸ πρὸς τοῦτο κῦρος— καὶ πρὸς τοὺς καθιερωμένους παλαιούς διδασκάλους, ὅταν τὸ ἀπαιτῆ ἢ ἀκριβεστεῖρα μουσικὴ γραφὴ, κατ' ἐπιστημονικωτέραν ἐκδοχὴν τοῦ ἀειμνή-

σιου Κων)νον Ψάχου, τὸν ὁποῖον ἐξαιρέτως τιμᾷ καὶ ἀκολουθεῖ, ὡς τὸν ἐγκυρότερον μουσικοδιδάσκαλον τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ κ. Πανάς.

Θὰ προσθέσωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς πρωτοτυπίας, ἢ ὁποία χαρακτηρίζει τὰ μουσικὰ ἔργα τοῦ κ. Πανά. (Εἰς τὰς πρωιοτυπίας του ἐντάσσεται καὶ ἡ μουσικὴ ἐπέन्दυσις τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» καὶ τοῦ «Πιστεύω». Ὡραία πρωιοτυπία καὶ ἐπιτυχής· καὶ κατ'ἀλλήλους ὡς μουσικὴ προσευχὴ — κυρίως ἐκτὸς Ναοῦ).

Μερικοὶ τὰ θεωροῦν δύσκολα καὶ δυσεκτέλεστα. Ὁ ἴδιος ἀπαντᾷ διὰ τὰ ἔργα του ἔχον ἀπαιτήσεις. Ἀπαιτοῦν καιηροτισμένους καὶ συγκεκριημένους ἐκτελεστές. Δὲν τὰ ἔγραφε διὰ τοὺς ἀρχαρίους. Οἱ μὴ διαθέτοντες τὴν ἀπαραίτητον τριβὴν καὶ μουσικὴν ἐμπειρίαν —οἱ ἀδασεῖς καὶ οἱ σχετικῶς ἀνεπαρκεῖς— θὰ ἐπαναλάβουν τὸν μῦθον τῆς ἀλώπεκος ὅτι «ὄμφρα κές εἶσιν» (διότι δὲν τὰ φθάνει τὸ ἀνάστημά των).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 31 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τεύχους.

νὰ διατυπώνεις τέτοιες γνώμες γιὰ μένα. Ποιὸς εἶσαι ἐσὺ γιὰ νὰ μὲ προσβάλλεις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο;

Ἀνάλογα θέματα μὲ τὴν συναισθηματικὴ φέρτιση τῆς στιγμῆς ἢ ὅλων ἐκείνων τῶν στιγμῶν ποὺ κουδάλῃ μες μέσα μας, ἢ ἐν -τύπωση εἶναι καὶ διαφορετικὴ, γιὰ τὸ ἄκουσμα ἀπο -τυπώνεται θαυότερα, δημιουργεῖται ἓνα ἀλλάκι ποὺ εἰσχωρεῖ ἢ θελόνα, κολλάει καὶ ἐπαναλαμβάνει θασανιστικὰ ὅτι ἔχει γραφτεῖ στὸ χάρραγμα. Ἐνας τέτοιος «δίσκος» ἀχρηστεύεται ὡς πρὸς μία ἀντικειμενικὴ ἐκτίμησιν τοῦ διαλόγου.

Ἡ κασέτα

Πιθανὸν τὸ παράδειγμα τῆς κασέτας νὰ εἶναι πρὸ πρόσφορο γιὰ τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων μελέτη τῶν ἀντιδράσεων μας στὴν διάρκειαν μιᾶς συναντήσεως. Ἡ βιντεοκασέτα θὰ ἦταν τὸ τέλειον, γιὰ τὴν ἐκείνη παίρνει πανοραμικὰ μὲ ἤχο καὶ φῶς, κινήσεις, χειρονομίες, μορφασιμους καὶ ἀποδίδει σκηνὴς ἀπὸ τὴν παράστασιν. Μία ἀναπαράστασιν χωρὶς ἡχητικὴ καὶ εἰκονικὴ ὑποστήριξιν μένει στὸ κενό. Πλὴν ὅμως κάτι τέτοιο παρουσιάζει σοβαρὰς δυσκολίας λόγῳ ἐλλείψεως μιᾶς ἀνάλογης τεχνικῆς ὑποδομῆς. Πιθανὸν νὰ εἶχε νόημα σὲ μία θεραπευτικὴ συνεδρία συμβουλευτικῆς συζύγων ἢ ὑπὸ ἐποπτεῖαν κατάρτιση ποιμαντικῶν συμβούλων στὰ πλαίσια μαθημάτων στὸ πανεπιστήμιον.

Πιὸ εὐκολὴ εἶναι ἢ κατόπιν συμφωνίας ἀποτύπωση ἐνὸς διαλόγου σὲ κασετόφωνο. Συμφωνοῦν ἐκ τῶν προτέρων οἱ διαλεγόμενοι, ὅτι κάποια στιγμὴ, ὅταν πιά θὰ ἔχει ἀνάψει ἢ κουδέντα θὰ πατηθεῖ τὸ κουμπὶ καὶ θὰ γράφει γιὰ μισὴ ὥρα. Στὴ συνέχεια ὁ καθένας θ' ἀκούσει χωριστὰ τὴν κασέταν καὶ κατόπιν οἱ δυὸ μαζί.

Εἶναι πολὺ ἐνδεικτικὰ ὅσα ἀποκαλύπτονται μετὰ ἀπὸ τέτοιου τύπου ἀκροάσεις ἢ συν - ακροάσεις. Παρόλο ὅτι καὶ ἐδῶ δὲν εἶναι πάντοτε ἐξασφαλισμένη ἀπόλυτη ἀντικειμενικότητα, ὑπάρχει ἢ δυνατότητα νὰ ἐπέλθῃ κάποια συμφωνία γιὰ τὸ τί λέχτηκε καὶ γιὰ τὸ τί ἀκούστηκε.

Ἡ κασέτα εἶναι ἐ ἰ ν α ἰ ἐ δ ὼ ἀδιάφυστος μάρτυς. Μπορεῖς νὰ τὴ φέρεις πίσω -μπρός, ν' ἀκούσεις τὸν τόνο, τὴν ἔντασιν, τὴν σιωπὴν, τὴν ἀποσιωπήσεις, τοὺς θορύβους.

Ἡ κασέτα εἶναι ἐδῶ κ α ἰ σινάμα ὁ ἐ ν ε ἰ ν α ἰ ... Γιὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ συνακρόασιν τῆς κασέτας δὲν σημαίνει καὶ συν - ακρόασιν ἐκ μέρους μας τύπου τοῦ τ ρ ἰ τ ο υ α ὐ τ ι ο ὺ. Γιὰ κάτι τέτοιο χρειάζεται εἰλικρινὰ πολλὴ ἄσκηση καὶ συχνὴ παράκλησιν πρὸς τὸν Κύριον ποὺ ἀκούει τὴν δεήσεις μας:

«Κύριε... πρόσθεσ μοι ὡτίον ἀκούειν» καὶ ἡ παιδεία κυρίου ἀνοίγει μοι τὰ ὄτα» (Ἠσαῖα γ' 4-5).

Ἄλλ' οἱ ὄριμοι μουσικῶς ἱεροψάλται τὰ ψάλλον ἀνέτως. Ὅχι θέβαια «PRIMA VISTA» — χωρὶς νὰ τὰ ἔχουν προμελετήσει. Ὁ ἀμελέτητος ἐκτελεστής δὲν τιμᾷ τὸ ἔργον του. Καὶ ἀδικεῖ τὰ ψαλλόμενα. Καὶ τὰς ἀκοὰς τοῦ Ἐκκλησιάσματος. Κακῶς νομίζει ὅτι τοῦ πιαίει τὸ μουσικὸν κείμενον, ὅταν εἶναι πρόδηλον ὅτι πιαίει ἢ ἔλλειψις ἀριτίας μουσικῆς προπαιδείας.

Ἄς εὐχηθῶμεν εἰς τὸν τιμώμενον κ. Πανᾶν νὰ ἀξιοθῆ νὰ ἐφορτάσῃ καὶ τὸ ἀργυροῦν ἰωβηλαῖον τῆς προσφορᾶς του, μὲ ὑγείαν καὶ θαλερότητα καὶ ἀκμήν.

Ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου ἐδόχθη νὰ συνοδεύῃ αὐτόν, τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὸ ἔργον του.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Ἐχει γραφεῖ ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ εἶναι «ὁμοούσιον γέννημα τῆς Ὁρθόδοξου λατρείας, ἀνεπτύχθη μετ' αὐτῆς, καθὼς καὶ αὕτη ἐγεννήθη ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ηὔξηθη μετ' αὐτῆς, προσήλθεν ἄρα ἔσωθεν καὶ δὲν ἐπεκολλήθη ἔξωθεν τεχνικῶς» (Βλέπε ἐπισκόπου Διονυσίου Α. Ψαριανοῦ, Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ Τῆ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΕΛΛΗΝΙΚῆ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ· ἐν Ἀθήναις 1960, ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Οἰκοδομῆς» 1959, σελ. 7).

Ἡ τοποθέτηση αὐτῆ τοῦ ζητήματος νομίζω, εἶναι πλήρης, ἀφοῦ διατυπώνει ἐπιγραμματικὰ μὲν ἀλλὰ λίαν περιεκτικὰ καὶ εὐστοχα τὴν οὐσιαστικὴν σχέση Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ Ὁρθόδοξης λατρείας. Ἐπεκτείνοντας λίγο αὐτὴ τὴ θέση ἃς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ σημειώσω ὅτι κατανοεῖται καλλίτερα ἢ παραπάνω τοποθέτηση τοῦ ζητήματος ἂν σκεφθοῦμε ὅτι:

1. Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἔχει διὰ χρονοκὴ διάσταση δεδομένου ὅτι μαζί μὲ τὴ Βυζαντινὴ ἀγιογραφία καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ συνιστοῦν ὄχι μόνον τὸ ἀναγκαῖο πλαίσιο μὰ καὶ τὴν καταξιωμένην ἀπ' τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας ζωντανὴ ἔκφραση τῆς Θείας λατρείας τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἀδιάσπαστο ὄργανικὸ στοιχεῖο. Συνδέει καὶ συνεκφράζει τὸ πρὶν, τὸ τώρα καὶ τὸ μετὰ καὶ μεταμορφώνει τὸ λειτουργικὸ χρονοσὲ «εὐκαιρία» διωματικῆς ἐρωτικῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό. Ἔτσι ἡ γνήσια Βυζαντινὴ Μουσικὴ μας — πού εἶναι δημιουργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἀνθρώπινης προσπάθειας — γίνεται ὄχι ἀπλᾶ ἢ γλώσσα μὲ τὴν ὁποία μιλάμε στὸ Θεό ἀλλὰ ἢ ἔκσταση πού ξεπερνᾷ τὴ λογικὴ τῆς γλώσσας. Εἶναι σαφὲς γιὰ τὸν Ὁρθόδοξο πιστὸ πού μετέχει στὴ θεία Λατρεία ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ δὲν ἔχει μέσα της τὴν ἀπλῆ δυναμικὴ τῆς γλώσσας ἢ τῆς λογικῆς, πού ἀποτελοῦν αὐτὰ ἀπλᾶ

μέσα ἐπικοινωνίας του μὲ τὸν ἐν Τριάδι Θεό. Εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο: Ἀποτελεῖ τὴ μεθυστικὴ ἢ ἐκείνη δύναμη πού ξεπερνᾷ κάθε λογικὴ καὶ κάθε γλώσσα δοθῆναι τὸν πιστὸ, πού καταφάσκει ἐλεύθερα στὴν ἀγάπῃ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, νὰ υπερβαίνει τὸν ἑαυτό του, τὸ χῶρο καὶ τὸ χρονο καὶ νὰ ἐνώνεται μὲ τὸ Θεό.

2. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, ὅταν ἐκτελεῖται σωστὰ ὡς πρακτικὴ ψαλτικὴ τέχνη, γίνεται ὄχι προσωπικὴ ὑπόθεση τοῦ ψάλτη ἀλλὰ λάβα τῆς ψυχῆς σύνολης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σύναξης. Γιατὶ ὁδηγεῖ τὸ μύστη της σὲ μιὰ ἐσωστρέφεια πού τὸν δοθῆναι νὰ θρεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ τὸν ξεπεράσει. Ἔτσι αἰσθάνεται τὴν χάροδο τοῦ Θεοῦ πάνω του καὶ γεύεται τὸ πλησίασμα τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν Ἁγίων. Ζεῖ τὴ σωτήρια μέθεξι μέσα στὴν κοινωνία τῶν προσώπων, τὴν Ἐκκλησία, πού κύρια καὶ κατ' ἐξοχὴν φανερώνεται καὶ ἐκφράζεται στὴν Εὐχαριστιακῆ σύναξι ὡς κοινωνία πίστεως καὶ ἀγάπης. Καὶ

3. Μ' αὐτὸν τὸν ἀπλὸ ἀλλὰ καὶ μεγαλόπρεπο τρόπο ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ καταγράφει στὴν Ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση τὴν Ὁρθόδοξην πίστην καὶ ὁδηγεῖ μὲ τὴ δικὴ της μυσταγωγικὴ παιδαγωγικὴ τὰ παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἐνσυνείδητη Ὁρθόδοξην λειτουργικὴ τῆς ζωῆ μὲ τὴν ὁποία ἐκφράζεται ἡ Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία κατὰ τὸν πιὸ κατηγορηματικὸ τρόπο.

Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κ. Κων)νου Πανᾶ δὲ σημειώσουμε τίποτα, καθότι ἀξιολόγησὴ του ἔκανε ὄχι μόνον ὁ κ. Ἰωάννης Ἀθανασόπουλος, μὰ καὶ ὁ πλέον ἀρμόδιος — ὡς Μουσικολογίωτατος — Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ. Ἐμεῖς ἃς ἐπιτραπεῖ νὰ σημειώσουμε τοῦτο μόνον: ὅτι ὁ τιμώμενος ἀποδεικνύεται ἀπ' τὸ ὀγκωδέστατο ἔργο του ὄχι μόνον ἐργατικὸς καὶ δημιουργικὸς, ὀπλισμένος μὲ ἰσχυρὴ θέληση νὰ γράφει καὶ νὰ ἀποδίδει μέσα ἀπὸ ποικίλες ἀντιξοότητες, μὰ καὶ ὁ Ὁρθόδοξος μουσικολόγος - μουσικοσυνθέτης, πού, ἐνῶ ὁ ἴδιος δὲ διακονεῖ στὸ ἀναλόγιο ὁμῶς εἶναι φιλακόλουθος (συνοδευόμενος στὶς ἱερὰς ἀκολουθίας πάντα καὶ ἀπὸ τὴ σύζυγόν του). Πέραν τούτου στὶς ὅποιες ἐμφανίσεις του εἶναι πάντοτε μεγαλόπρεπος ἀλλὰ καὶ σεμνὸς χωρὶς «καλλιτεχνικὴ πόζα». Τύπος σεμνοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου, πού δείχνει νὰ ἱκανοποιεῖται θαυμάσια ὅταν ἀκοῦει νὰ ἐκτελοῦνται σωστὰ οἱ δικές του συνθέσεις, ἰδίως στὰ πλαίσια τῆς Θείας Λατρείας. Ἔτσι καὶ ἀπολαμβάνει τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του.

Ἐὐχὴ καὶ προσευχὴ ὄλων μας εἶναι, ὁ Κύριος νὰ τοῦ χαρίξῃ ὑγείαν καὶ ἔτη πολλὰ γιὰ περαιτέρω προσφορὰ στὸν Ἱερὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Βυζαντινῆς Μουσικῆς. (Τέλος)

ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΗΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ (1522 - 1589)

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

«... Δέτε δι θέλετε νά ῥθῆτε κονιά μας. ᾽Ω! Θά εἶστε εὐτυχομένοι ἐδῶ, γιατί ὑπάρχει ἀκόμη στήν Ἑλλάδα ἕνας μεγάλος ἀριθμός πιστῶν καί μποροῦμε νά ζήσουμε μιά λειτουργική ζωή. Θά βρεθῆτε σιόν Παράδεισο. Θά πηγαίνουμε ν' ἀκοῦμε τή λειτουργία καί τίς ἄλλες παρακλήσεις σέ μικρά ρημοκλήσια σιά βουνά, σιά μοναστήρια ὅπου βρισκονται ἀγιασμένες ψυχές. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού βλέπουν φοβερά θαύματα. Βλέπουν ἀγίους μάρτυρες σφαιρισμένους πρὶν ἀπὸ αἰῶνες. Τούς βλέπουν ζωντανούς ἐν πλήρει ἡμέρᾳ. Ἀγράμματοι ἄνθρωποι θά σᾶς διηγηθοῦν γεγονότια πού συνέβησαν πρὶν ἀπὸ αἰῶνες. Θά σᾶς πούν ἱστορίες ἀγνωστες ξεσηκωμένες ἀπὸ ἀγίους μάρτυρες μέ ὅλες τίς λεπτομέρειες τῶν μαρτυριῶν τους. Ἔχουμε τήν πίστη ζωντανή. Ὁ λαός μας εἶναι ἅγιος. Ἐλάτε, λοιπόν, γρήγορα κονιά μας! Κάντε γρήγορα! Πρέπει νά τή ζοῦμε τήν Ὁρθοδοξία. Ἀκούγοντας τή λειτουργική μουσική, τή μυσική, καί δλέποντας τίς βυζαντινές εἰκόνες, πρέπει νά θυμίζομαστε μέσα σιόν ἱερὸ μωστήριο μᾶς βυζαντινῆς ἐκκλησίας, μέσα σιόν ὁποία τελεῖται ἡ λειτουργία ἀπὸ αἰῶνες ὡς τίς μέρες μας. Ἀκόμη κι ὁ ἀέρας εἶναι ἱερός, οἱ πέτρες, τὰ ξύλα, ὅλα. Ἐλάτε γρήγορα. Χάνετε τὸν Παράδεισο...».

Σᾶς μετέφρασα ἕνα τμήμα ἀπὸ ἐπιστολή τοῦ μακαριστοῦ Φώτη Κόντογλου, τοῦ σθεναροῦ ἐκείνου ἀγωνιστῆ τῆς Ὁρθοδοξίας καί ταλαντοῦχου καλλιτέχνη καί πεζογράφου, γραμμμένη στά γαλλικά, πρὸς τὸν Γάλλο Ἡλία Ρουάρετ καί σταλμένη στίς 18 Ἰουλίου 1964¹. Ναι, αὐτὴ εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία. Τὰ μοναστήρια, οἱ ἄγιοι, τὰ μαρτύρια, τὰ θαύματα, τὰ τίμια λείψανά τους, ἡ λειτουργική ζωή, οἱ ἱερατικές μας τέχνες. Σέ ὅλα αὐτὰ περιστρέφεται ἡ ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας. Ἡ πίστη μας διώνεται μέ τήν ψυχοσύνθεση τοῦ καθενός μας, δὲν ἐπιτελεῖται μέ διατεταγμένα καθήκοντα λατρείας δυτικοῦ τύπου.

Κι ἔχομε, δόξα τῷ Θεῷ, μέ τήν ἀναζωπύρηση τῆς γνήσιας ἑλληνορθόδοξης παράδοσης, συχνές καί πυ-

χνές ἀφορμές καί δυνατότητες γιὰ νά ζοῦμε τήν Ὁρθοδοξία μας, νά εὐφραινόμαστε καί νά τρεφόμαστε πνευματικά καί νά ἀναλαμβάνουμε ψυχικά καί σωματικά. Ν' ἀποβάλλουμε τὸν ρύπο καί νά ντυνόμαστε τήν ἀφθαρτὴ στολή πού προσφέρει ἡ κατὰ Χριστὸν ζωή. Μιά τέτοια σπουδαία ἀφορμὴ μᾶς πρόσφερε ὁ Καθεδρικός μας Ναὸς μέ τὴ λαμπρὴ πρωτοβουλία τοῦ νά ὀργανώσει ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴν τῆς Ἁγίας Φιλοθέης τῆς Ἀθηναίας, τῆς πῶς χαρακτηριστικῆς μορφῆς στὸν χώρο τῆς ἑλληνορθόδοξης παράδοσης καί γενικώτερα τῆς ἀθηναϊκῆς ζωῆς κατὰ τὸν 16ο αἰῶνα. Εἶχαμε ἕναν πολὺτιμο θησαυρὸ καί τὸν κρατούσαμε κρυμμένο καί ἀγνωστο. Τώρα μέ τήν τοποθέτηση τοῦ τιμίου λειψάνου τῆς Ἁγίας μας σέ νέα μεγαλόπρεπη ἐπαργυρωμένη λάρνακα καί τήν ἐγκατάστασή του στὸ ἀριστερὸ κλίτος τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ γιὰ διαρκὴ προσκύνηση καί ἀγιασμό μας, ὁ θησαυρὸς αὐτὸς τῆς πίστεως μας ἔρχεται στὸ φῶς, πῆρε τὴ θέση πού τοῦ πρέπει. Κατὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου συντάχθηκε ἡ παρακάτω πράξη:

«Σήμερον, Τρίτην 18ην Φεβρουαρίου 1986, παρομοιῶν τῆς ἱερᾶς μηνῆς τῆς Ὁσίας Μητρὸς ἡμῶν Φιλοθέης τῆς Ἀθηναίας καί ὥραν 13.00 μ.μ., παρόντων ἀπάντων τῶν Ἐφημερίων τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν ἤγρον τοῦ Παν. Ἀρχιμ. π. Πέτρου Δακτυλίδου καί τῶν Αἰδεσιμολογ. Πρωτοπρεσβυτέρων π. Δημητρίου Νίκου καί Ἡλία Δροσινού, ὡς καί τοῦ Ἱερολογ. Διακόνου τοῦ Ναοῦ π. Χρυσοστόμου Σταυροπούλου, τῶν Ἑλλογιμ. Ἰωάννου Χατζηφώτη, Διευθυντοῦ τοῦ Γραφείου Τύπου καί Δημοσίων Σχέσεων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καί Ἐντιμ. Στυλιανοῦ Καϊσανεβάκη καί Ἰωάννου Κολομβότσου, μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ, ἐγένετο ἡ μεταφορὰ καί τοποθέτησις τοῦ ἐμπεριέχοντος τὸ διαφυλαχθὲν τιμιον λείψανον τῆς Ἁγίας Φιλοθέης τῆς Ἀθηναίας παλαιοῦ κιβωτίου ἐκ τῆς εὐρισκομένης εἰς τὴν «Κρύπτην» ξυλίνης λειψανοθήκης εἰς τὴν νέαν ἀργυρὰν λάρνακα ὡς ἀκριβῶς εἶχε. Κατὰ τὴν μεταφορὰν ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἐφημερίων τοῦ Ναοῦ Δέσις ὑπὲρ

1. Πρὸς κ. Ι. Μ. Χατζηφώτη: Φώτιος Κόντογλου (Ἡ ζωὴ καί τὸ ἔργο του), ἐκδ. «Γραμμὴ», Ἀθήνα 1978, σελ. 249.

Ἡ Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία

υγείας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ χριστοπρωτόμου πληρώματος τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους καὶ πάντων τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Ἐφ' ᾧ καὶ συνετάγη τὸ παρόν, τὸ ὁποῖον ἀναγνωσθὲν εἰς ἐπήκοον πάντων, ὑπογράφεται ὡς ἀκολούθως:

Ἀρχιμ. Πέτρος Δακτυλίδης
 Πρωτ. Δημήτριος Νίκου
 Πρωτ. Ἡλίας Δροσινός
 Διάκονος Χρυσόστομος Σιαυρόπουλος
 Ἰωάννης Χατζηφώτης
 Στυλιανός Κατσανεβάκης
 Ἰωάννης Κολομβόσιος».

Καὶ οἱ λατρευτικὲς συνάξεις ποῦ πλαισίωσαν τὴν ἐγκατάσταση, ἡ ἀγρυπνία μὲ τις μονάζουσες ἀπὸ τὰ μοναστήρια τῆς Ἀττικῆς, ἡ ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία, οἱ ἀρτοκλασίαι, τὸ μνημόσυνο, καὶ ἡ δυσαντινὴ λιτάνευση τῆς λάρνακας καὶ τῆς ἱερῆς εἰκόνας τῆς Ἁγίας, μᾶς ξανάφεραν στὴν ἀμυαία πνευματικὰ μεταβυζαντινὴ μας παράδοση, ἀνασύνδεσαν τὸ νῆμα ποῦ μὲ θάρραρο τρόπο πάσχιζαν νὰ κόψουν ἡ Βαυαροκρατία, ἡ ξενομανία, οἱ σύγχρονοι καταλυτικοὶ καιροί, ἀνασυγκόλλησαν τὴν ὀρθόδοξη παράδοση. Ἐδῶ, στὴν καρδιά τῆς ταλαιπωρημένης πρωτεύουσας. Πρόκειται γιὰ

πολὺ σπουδαῖο γεγονός. Ὁ Κόντογλου ἐφευγε στὰ βουνὰ γιὰ νὰ συναντήσῃ μερικὰ κατάλοιπα ἀπὸ τὴν παράδοση αὐτή. Ἐμᾶς μᾶς προσφέρεται στὸ κέντρο ἀκριβῶς τῆς Ἀθήνας, στὰ ἁγιασμένα χώματα, ὅπου ἡ Ἁγία Φιλοθέη καὶ οἱ σὺν αὐτῇ μονάστριες κράτησαν ἀλώβητη τὴν πίστη, εὐεργέτησαν τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, σκορπώντας τὰ νάματα τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ ἀσκήντας συνεχῆ καὶ ἐκτεταμένη εὐποιία. Ἀπόδειξη τὰ τόσα μετόχια τοῦ μοναστηριοῦ τῆς, ποῦ κυριολεκτικὰ κυκλώνουν τὴ σημερινὴ πρωτεύουσα. Πάντοτε τὰ μοναστήρια ὑπῆρξαν ἢ ραχοκοκκαλιὰ καὶ οἱ πνευματικοὶ τροφοδότες τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Ρωμοσύνης. Τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας, ποῦ ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ, στὸν χῶρο τῆς Ἀττικῆς, ἦταν ὁ πνεύμονας τῆς τουρκοκρατούμενης Ἀθήνας. Ὁ γυναικεῖος μοναχισμὸς δὲν ἦταν κάτι τὸ νέο. Στὸ Βυζάντιο εἶχαν προϋπάρξει πολυπληθέστατες γυναικεῖες μοναστικὲς ἀδελφότητες, σὲ τέτοιον βαθμὸ, ποῦ γιὰ νὰ διοικηθοῦν χωρίζονταν σὲ ομάδες μὲ ἐπικεφαλῆς Ὑφηγουμέναιες. Δὲν ὑπῆρξε σημεῖο στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἁγίας καὶ τοῦ μοναστηριοῦ τῆς, ποῦ νὰ ξεφευγε ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη παράδοση. Συνεδύαζε ἄριστα τὴ λατρευτικὴ ζωὴ, τὴν πνευματικὴ ἀποστολὴ μὲ τὴ φιλανθρωπία, τὴν κοινωνικὴ προσφορά. Ἀνακούφιζε ταυτόχρονα καὶ τίς ψυχικὲς καὶ τίς σωματικὲς πληγές. Τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ συνέχισε τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας καὶ μετὰ τὴ μαρτυρικὴ τελευτῆ τῆς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν Βίο τῆς καὶ ἔγγραφα ποῦ ἀπόκεινται στὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καὶ ἄλλα.

Ἀναφερόμενος στὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Φιλοθέης ὁ βιογράφος τῆς, ποῦ γράφει μιὰ δεκαετία περὶπου μετὰ τὴν κοίμησή τῆς, σημειώνει ὅτι ὁ Παρθενὼν τῆς «σώζεται ἐν Ἀθήναις μέχρι σήμερον, Θεοῦ χάριτι, κατοικημένος ἀπὸ μοναζούσας παρθένους καὶ πλουτισμένους οὐ μόνον μὲ ὑποστατικὰ διάφορα καὶ μετόχια, ὡς προείρηται, ἀλλὰ καὶ μὲ πολυειδῆ χρυσοῦφανα ἱερατικὰ καὶ σκευὴ διὰ τὰς εἰησίους ἱερὰς τελετὰς καὶ ὀλονοκίας, ὅπου ἐπιτελοῦνται καὶ πρὸ τούτων πάντων σεμνυνόμενος καὶ ἐγκαλλωπιζόμενος μὲ τὸν θησαυρὸν τοῦ τιμίου αὐτῆς καὶ ἁγίου Λειψάνου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀποστειλαμένον καὶ ἀποτειθειμένον εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, παρὰ πάντων εὐλαβῶς ἀσπαζόμενον, καὶ θανμασίην ἀποπνέον τὴν εὐωδίαν εἰς ἐναργῆ μαρτυρίαν καὶ σημεῖον τῆς ἀγιότητος»².

(Συνεχίζεται)

2. Πρβλ. Ἀκολουθία καὶ βίος τῆς Ὁσιομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Μητροῦς ἡμῶν Φιλοθέης τῆς Ἀθηναίας φαλλομένη τῇ 19ῃ Φεβρουαρίου ἀναστυχθεῖσα καὶ διορθωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ρωγῶν Διονουσίου Παριανοῦ μετ' εἰσαγωγῆς Ν. κ. Β. Τωμαδάκη, Τακτ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις 1953, σελ. 57.

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ

Με τη ΜΑΡΙΑ ΜΑΤΖΑΡΗ - ΜΙΧΑΗΛ

1. Ἡ μεγάλη τιμὴ

Καλή μου πρεσβυτέρα,

Δὲν ξέρω πόσα χρόνια ἔχουν περάσει ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου σας. Καὶ στὴ συνέχεια τῆς χειροτονίας τοῦ ἱερέα συζύγου σου. Ἄλλωστε αὐτὸ δὲν ἔχει καὶ τόση σημασία, ἀφοῦ καὶ οἱ δύο αὐτοὶ σταθμοὶ εἶναι μέσα σου τόσο ἔντονα χαραγμένοι κι ἔχουν σημαδέψει ὅλη σου τὴ ζωὴ.

Καλή μου,

θυμᾶσαι, τὴν ὥρα ἐκείνη, στὸ πατρικό σου σπίτι; Νέα κοπέλα ἔπρεπε νὰ πεῖς ἕνα ν α ἰ ἢ ἕνα ὄ χ ι στὸν ἄνδρα ποὺ θὰ γινόταν ὁ σύντροφος τῆς ζωῆς σου. Τί κι ἂν τὴ στιγμή αὐτὴ τὴν περιμένες τόσα χρόνια; Ἦταν γιὰ σένα τόσο ἀποφασιστική...

Τὸ ν α ἰ τὸ δικό σου ἦταν τόσο διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ν α ἰ ποὺ λένε οἱ ἄλλες κοπέλες. Ὁ ἄντρας ποὺ θὰ ἔπαιρνες, δὲν θὰ ἦταν ἀπλῶς ἕνας σύζυγος. Ἀλλὰ μὲ τὸ ν α ἰ τὸ δικό σου καὶ μὲ τὸν γάμο σας θὰ ἀνοίγες τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς μεγάλης κλήσης του, νὰ γίνεи δηλαδὴ ὁ Ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου. Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ. Ὁ ταμίας τῆς Χάριτος τῶν μυστηρίων Του.

Τότε ἦταν ποὺ στάθηκες μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, μὲ ἀγωνία καὶ δέος, καὶ παρακάλεσες: «Παναγία μου, βοήθησέ με...».

Ναί, ἦταν ἕνα ἀνάλογο κάλεσμα μὲ τὸ δικό της. Καὶ σένα καλοῦσε τώρα ὁ Θεὸς νὰ γίνεις ἡ σύζυγος, ἀλλὰ καὶ ἡ συνεργάτις τοῦ ἀντιπροσώπου Του πάνω στὴ γῆ. Τὸ ν α ἰ τὸ δικό σου ἦταν ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς μεγάλης τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἐνὸς χρέους. Ἡ καρδιά σου κτυποῦσε δυνατά. Ἐνωθες τὸ βάρος μεγάλο.

Τὸ αἶδου ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου» τῆς Παναγίας, δὲν ἦταν τόσο εὐκολο γιὰ σένα. Κι ὅμως μέσα σου ἔβλεπες ὅτι λαχταροῦσες καὶ σὺ νὰ κάνεις κάτι μεγάλο στὴ ζωὴ σου. Πάλαιψες πολύ. Ἴσως τὰ δάκρυα νὰ μούσκεψαν τὸ προσκέφαλό σου. Τελικὰ, εἶπες τὸ ν α ἰ.

Τὸ Μυστήριο τοῦ Γάμου ἔφερε ξανά τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη σου καὶ τὴν ἡρεμία στὴν καρδιά σου. Μιὰ καινούργια ζωὴ ἀρχίζε γιὰ σένα. Ἀλλὰ καὶ μιὰ νέα περίοδος προετοιμασίας γιὰ τὸ Μυστήριο τῆς Ἱερωσύνης τοῦ συζύγου σου ἀνοίγεται μπροστὰ σου.

Ἡ γνωριμία τοῦ συζύγου σου καὶ ἡ ἀνίχνευση γιὰ τὴν προσέγγιση τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης, ἦταν οἱ νέες σου ἐμπειρίες.

Πόσο λίγα, ἀλήθεια, ἤξερες καὶ γιὰ τὰ δύο! Ζοῦσες ἕνα μυστήριο, τοῦ Γάμου, καὶ προσπαθοῦσες νὰ προσεγγίσεις ἕνα ἄλλο, τῆς Ἱερωσύνης. Τὰ καθήκοντά σου καὶ γιὰ τὰ δύο τὰ ἔβλεπες τόσο μεγάλα. Πόσες φορές ἐνωσες μόνη! Πόσες φορές μίλησες μὲ τὴν Παναγία, οὔτε καὶ σὺ θυμᾶσαι.

Ὁ χρόνος κυλοῦσε. Οἱ δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ, μερικὲς φορές, σὲ ἔκαναν νὰ ξεχνιέσαι. Ὁ σύντροφος τῆς ζωῆς σου, ὁ σύζυγός σου, κάθε μέρα ποὺ περνοῦσε γινόταν καὶ πιὸ δικός σου. Τώρα πιὸ εὐκολα συζητούσατε τὰ θέματά σας.

Θυμᾶσαι, ὅταν σοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ μεγάλο θέμα, τὴν Ἱερωσύνη; Ἡ φλόγα τῆς καρδιάς του νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Θεὸ ἦταν τόσο μεγάλη. Ἐσὺ δὲ μιλοῦσες. Τὸν ἀφηνεες νὰ λέει αὐτός. Καὶ σὺ ἀκουγες. Μόνο μιὰ φορὰ ἴσως τοῦ εἶπες:

—Δὲν ξέρω πολλὰ γιὰ τὸ μεγάλο θέμα τῆς Ἱερωσύνης. Μόνο μιὰ εἰκόνα, ἀπὸ τὴν εἰκονο-

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

‘Ο Κώδικας τῆς δυστυχομένης ζωῆς.

ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ὑπουργεῖο ἀμύνης ἐξέδωσε μιὰ σύνοψη τῶν τρομοκρατικῶν ὁργανώσεων πού δοῦν σ’ ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ πληροφορηθεῖ πλῆθος στοιχείων καὶ λεπτομερειῶν πού ἀφοροῦν τῇ δραστηριότητι τῶν ὁργανώσεων αὐτῶν, τοὺς ἀνθρώπους πού τὶς σιτελεχώνουν, τοὺς ὑποστηρικτὲς τοὺς καθὼς καὶ τοὺς πιθανοὺς χρηματοδότες τοὺς. Ἡ ἔκδοση πού ἀποτελεῖται ἀπὸ 130 σελίδες, προλογίζεται ἀπὸ τὸ νέο πρόεδρο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Τζόρτζ Μπους καὶ ἀναφέρει τὶς ὁργανώσεις πού δοῦν στὴ Μέση Ἀνατολή, τὴν Ἀπω Ἀνατολή, τὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία, τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη, τὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἀφρικὴ. Πρόκειται —κατὰ τὴν ἀμερικανικὴ ἄποψη— γιὰ ἓνα «who is who» τῆς διεθνοῦς τρομοκρατίας καὶ περιλαμβάνει πενήντα συνολικὰ ὁργανώσεις. Μόνο μέσα σὸ 1987, ἀναφέρει, ἔγιναν ἀπὸ τὶς πενήντα αὐτὲς ὁργανώσεις 832 τρομοκρατικὲς ἐπιθέσεις ἐναντίον πολιτῶν ἀπὸ 84 χῶρες.

γράφηση τῆς Ἐκκλησίας, μοῦ ἔχει μείνει ἔντονη μέσα μου. Αὐτὴ, πού δείχνει τὸν Χριστὸ γονατιστό, νὰ πλένει τὰ πόδια τῶν μαθητῶν του. Ἔτσι, φαντάζομαι τὸν Ἱερέα. Γονατιστό, ταπεινό, νὰ διακονεῖ τοὺς ἀνθρώπους.

Τὸν κοιτοῦσες στὰ μάτια καὶ πρόσθετες:

—Ἐγὼ θέλω νὰ εἶμαι κοντά σου καὶ νὰ σὲ βοηθάω.

Ἡ μεγάλη μέρα ἦλθε. Τὸ πρωί, στὸ ναό, ὁ Ἐπίσκοπος, οἱ Ἱερεῖς, ὁ λαὸς καὶ σύ. Ἡ στιγμή τῆς χειροτονίας ἔφτασε. Ὁ σύζυγός σου, ὄχι ὁ ἀγνωστος, ὅπως στὸ Μυστήριο τοῦ Γάμου, ἀλλὰ ὁ γνωστός σου, ὁ δικός σου, μπροστὰ στὸ Ἅγιο Βῆμα, ἔτοιμος νὰ εἰσέλθει στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Τὰ δάκρυα τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια σου. Ζεῖς σ’ ἄλλους κόσμους.

«Κέλευσον - Κελεύσατε...».

Τὸ ὄνειρο γίνεται πραγματικότητα. Ἡ κλήση ἀκούγεται σὰν νὰ ῥχεται ἀπὸ τὰ οὐράνια. Δὲν μπορεῖς νὰ δεῖς. Ὁ κόσμος καὶ τὰ βουρκαμμένα

‘Ο Τύπος ἐπιγράφει τὴν εἶδηση «Ἡ Βίβλος τῆς Τρομοκρατίας». Ἔτσι —ἄς συγχωρηθεῖ ὁ παραλληλισμός— δανεῖζεται τὸν τίτλο ἀπὸ τὴ μία καὶ μοναδικὴ Βίβλο πού ἀποτελεῖ τὸν κώδικα τῆς εὐτυχομένης ζωῆς. Αὐτὴ, ἡ Βίβλος τῆς Τρομοκρατίας, ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς τὸν κώδικα τῆς δυστυχομένης ζωῆς. Ἡ τῆς... ζωῆς ἀπλῶς (ἐντὸς εἰσαγωγικῶν ὄμων). Τὰ τελευταῖα χρόνια κι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν εἴμαστε ἄγευστοι τῆς ὑπερεντάσεως αὐτῆς. Κι ἡ κατάσταση βαδίζει ἀπὸ τὸ κακὸ σὸ χειρότερο.

Μᾶς διαφεύγει ἄραγε ὅτι «ἀπάρχει Θεός»; Ὡς ἐδῶ μᾶς ἐξυπηρετοῦσε νὰ τὸ λησμονοῦμε. Τώρα;

«Θεὸς τὸ κινδυνεύομενον».

ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ Φεβρουαρίου συναυτοῦμε τὴ λιτὴ δωρικὴ μορφή τοῦ ἁγίου Φωτίου. Ὑπέρομαχος τῆς Ὀρθοδοξίας ὤρθωσε τὸ ἀνάστημά του σὲ κρίσιμες γιὰ τὴν ὀρθὴ πίστι καίρου.

Μήπως καὶ σήμερα δὲν ὑπάρχουν κίνδυνοι; Κά-

μάτια σου σ’ ἐμποδίζουν. Τί σημασία ὅμως ἔχει αὐτό; Νιώθεις ὅτι καὶ σὺ εἶσαι μέσα στὸ Ἱερό.

«Ἡ Θεία Χάρις... ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα...».

Ἡ εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς ζωντανεῖ μπροστὰ σου. Ἀκούγεται ἡ βοή καὶ βλέπεις τὶς πύρινες γλώσσες. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀναπληρώνει τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Κάνει τὸν ἀδύνατο δυνατό. Ὁ ναὸς γέμισε ἀπὸ μιὰ παράξενη ἰαχὴ: «Ἄξιος! Ἄξιος!».

Τὸ δικό σου «ἄξιος» δὲν ξεχώρισε. Χάθηκε μέσα στ’ ἄλλα. Ὅμως, τὸ δικό σου ἦταν ἐκεῖνο πού εἶχε τὴ μεγαλύτερη βαρύτητα. Ἐσὺ ξέρεις, πόσο ἄξιος εἶναι.

—«Μεταλαμβάνει ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ...».

Εἶναι ἡ πρώτη θεία Κοινωνία ἀπὸ τὰ χέρια του. Τὸ Μυστήριο τῆς Ἱερωσύνης συντελέσθηκε. Ὁ σύζυγός σου εἶναι Ἱερεὺς. Καὶ σὺ πρεσβυτέρα.

Ἡ μεγάλη τιμὴ σου ἔγινε. Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας σὲ τοποθέτησε σὲ μιὰ ἀξιοζήλευτη θέση.

πηλοι τῆς Ὁρθοδοξίας δροῦν φανερά καὶ ὑπολα γιὰ τὴ διάβρωσή της. Δύκοι προβατόσχημοι ἐλλοχεύουν γιὰ νὰ βυθίσουν τὰ φαρμακερὰ δόντια τους στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ καθημερινὰ πολλαπλασιάζονται καὶ αὐξάνουν. Κυριολεκτικὰ συνωνοῦνται στὸ αἰματόθρεχτο χῶμα μας, εἰσαγόμενοι ἀπὸ Δύση καὶ Ἀνατολή. "Ὅλοι... φιλοδοξοῦν νὰ καταφέρουν καίρια πλήγματα στὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴ Ρωμοσύνη (ἐννοεῖς δίδυμες πὸν προσπαθοῦν νὰ διαχωρίσουν).

Αὐξημένη ἡ εὐθύνη τῶν ποιμένων σιὸς κοσμογονικοῦς καιροῦς μας. "Ὅλοι ὀφείλουμε νὰ συσπειρωθοῦμε γύρω τους, γύρω ἀπὸ τὴν ποιμαίνουσα Ἐκκλησία καὶ νὰ δώσουμε τὴ μάχη μας. «Θεὸς γὰρ τὸ κινδυνεύομενον». Ἡ ὀλιγορία πρέπει ν' ἀποβληθεῖ ἀπὸ τὸ λεξιλόγιο καὶ πολὺν περισσότερο ἀπὸ τὴ διάθεσή μας. Γιὰ λίγο ἔστω ἂν χαλαρώσουμε τὴν ἄμυνά μας τ' ἀποτελέσματα θὰ εἶναι πέρα γιὰ πέρα ὀδυνηρά. Ἐχουμε τὸ δικαίωμα;

Τὰ στοιχεῖα βοοῦν...

ΓΙΑ 25ῃ ΦΟΡΑ ἀπὸ τὸ 1964, τὸ ἀμερικανικὸ ὀφρυπουργεῖο Ὑγείας ἔδωσε στὴ δημοσιότητα τὴν ἐτήσια ἔκθεσή του γιὰ τὸ κάπνισμα, τὶς ἐπιπτώσεις του καὶ τὴν πορεία τῆς ἐκστρατείας γιὰ τὸν περιορισμὸ του. Συνοπτικὰ τὰ κυριότερα σημεῖα τῆς 680σέλιδης ἔκθεσης εἶναι τὰ ἑξῆς: Τὸ ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ πὸν κάπνιζε ἔπεσε ἀπὸ 40ο)ο τὸ 1964 στὸ 29ο)ο τὸ 1987. Ἀπὸ ὅσους ἦταν κάποιε καπνιστές, περίπου 50ο)ο σταμάτησε ὀριστικὰ. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς προόδου εἶναι ὅτι περίπου 180.000 θάνατοι προκλήθηκαν σ' αὐτὴ τὴν περίοδο, πὸν ἀντιστοιχεῖ σὲ 20 χρόνια ζωῆς στὸν καθένα. Συνοπτικὰ ἕνας σιὸς ἔξι θανάτους στὴν Ἀμερικὴ ὀφείλεται στὸ κάπνισμα, 370.000 χάνουν τὴ ζωὴ τους κάθε χρόνο. Ἐπίσης ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ ἐπίσημα ὅτι τὸ κάπνισμα ἀποτελεῖ αἰτία ἐγκεφαλικῶν ἐπεισοδίων καὶ τὸ 50ο)ο τῶν ἐγκεφαλικῶν σιὸς κάτω τῶν 65 ἐτῶν ὀφείλεται σ' αὐτό. Οἱ δὲ καπνιστές ἔχουν 22 φορὲς μεγαλύτερη πιθανότητα γιὰ καρκίνο τοῦ πνεύμονα ἀπὸ τοὺς μὴ καπνιστές. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν... ὀμιχλώδη εἰκόνα τῆς κατανάλωσης καπνοῦ στὴ χώρα μας, ἡ κ. Εὐὴ Χατζηανδρέου, ἀνώτερο στέλεχος τοῦ Γραφείου Δημόσιας Ὑγείας πὸν κατάρτισε τὴν ἔκθεση, δήλωσε: «Ἡ κατάσταση στὴν Ἑλλάδα, σὲ σχέση μὲ τὴν κατάσταση σιὶς ΗΠΑ εἶναι τραγική. Μόνον αὐτὴ ἡ λέξη ταιριάζει δυστυχῶς. Κατέχουμε θλιβερὰ πρωτεία σ' εὐρωπαϊκὸ καὶ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Πρῶτοι στὴν Εὐρῶπη σιὸς «βαρεῖς» καπνιστές (πάνω ἀπὸ 25 τσιγάρα τὴν ἡμέρα). Μποροῦ μὲ βεβαιότητα νὰ βεβαιώ-

σω μὲ ἀκρίβεια ὅτι σὲ 15 - 20 χρόνια ἴσως καὶ νορτίερα θὰ ἔχουμε μιὰ ἐπιδημία καρκίνου τοῦ πνεύμονα καὶ μιὰ τρομακτικὴ αὐξηση σιὸς θανάτους ἀπὸ καρδιαγγειακῶν.

Πότε θὰ σταματήσει ἡ φοβερὴ καὶ συνάμα παράλογη ἐκατόμβη τόσου ἀνθρώπινου δυναμικοῦ στὸ Μινώταυρο τῆς νικοτίνης;

Ἄ λ τ!

ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ τῶν στρατευμένων πὸν ἔχουν πτυχία ψυχιάτρων, ψυχολόγων καὶ κοινωνιολόγων ἀποφάσισε τὸ ὕπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμυνας, ὥστε ν' ἀντιμετωπιθοῦν οἱ συνεχῶς αὐξανόμενες ἀνάγκες τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ θὰ δημιουργηθεῖ νέα ὕπηρεσία ἀπὸ στρατεύσιμους καὶ σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα πὸν ἔχει ξεκινήσει, μέχρι τὴν ἀνοιξη ὅλες οἱ μεγάλες μονάδες θὰ ἔχουν στὴ δύναμή τους στρατιῶτες μὲ ἀνάλογα πτυχία. Σήμερα σιὸς στρατὸ ξηρῶς ὕπάρχουν μόνον 15 ψυχίατροι, οἱ ὀποῖοι ὅμως δὲν μποροῦν ν' ἀνταπεξέλθουν σιὰ συνεχῶς αὐξανόμενα προβλήματα.

Εἶναι θλιβερὸ σι' ἀλήθεια τὸ φαινόμενο καὶ μάλιστα ιδιαίτερα ἀνησυχητικὸ. Τὰ παιδιὰ, τὰ νιάτα ἔχουν ψυχολογικὰ προβλήματα πὸν συνεχῶς αὐξάνουν (καὶ οἱ νέοι αὐτοὶ καὶ τὰ προβλήματα). Ἀν ἐξαιρέσει κανεὶς τὴν κληρονομικότητα, πολλοὶ εἶναι οἱ παράγοντες πὸν συντελοῦν: Διαλυμένες οἰκογένειες, χρήση ναρκωτικῶν κ.ἄ.

Ὅφείλουμε νὰ ἐξάρομε τὴ σημαντικὴ —πολύτιμη πραγματικὰ— προσφορὰ τῆς Θεσηκεντικῆς Ὑπηρεσίας σιὶς Ἐνοπλες Δυνάμεις. Στρατιωτικοὶ κληρικοὶ ἀλλὰ καὶ στρατευμένοι θεολόγοι προσφέρουν τὶς ὕπηρεσίες τους σ' αὐτὸ τὸν ὕπερευαίσθητο χῶρο. Τὸς ἀξίζουσαν συγχαρητήρια καὶ κάθε εἶδους ἐνίσχυση. Φωνάζουσαν μὲ τὸν τρόπο τους «ἄλτ», κρούοντας τὸν κῶδωνα τοῦ κινδύνου σιὸς νέους. Κι εἶναι οἱ κίνδυνοι τόσοι πολλοί....

ΕΙΔΗΣΙΣ

Λίαν προσεχῶς, ἀρχὰς Μαρτίου 1989 ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία θὰ θέσει —σὺν Θεῷ— εἰς κυκλοφορίαν αὐτοτελῶς τὸν Β' τόμον τῶν «Θεομητορικῶν Μηνυμάτων» τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

του TAKE, του υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων δημοσιεύθηκε στο υπ' άρ. 893)13.12.88 τ. Β' Φ.Ε.Κ. και προβλέπει τα επόμενα:

«1. Οί συντάξεις των συνταξιούχων του Ταμείου Ασφαλίσεως Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος που ἀπονεμήθηκαν μέχρι 31.8.1988 καὶ αὐτὲς που θὰ ἀπονεμηθοῦν με ἄαση τὸ ἄρθρο 18 τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Ταμείου αὐξάνονται ἀπὸ 1.9.1988 ὡς ἐξῆς:

α) κατὰ ποσοστὸ 0,5ο (ἴσο με τὸ διορθωτικὸ ποσοστὸ τῆς Α.Τ.Α. Α' τετραμήνου 1988),

β) κατὰ ποσοστὸ 1ο (ἴσο με τὸ ποσοστὸ τῆς Α.Τ.Α. τοῦ Β' τετραμήνου 1988).

γ) κατὰ ποσοστὸ 6,5ο (ἴσο με τὸ διορθωτικὸ ποσοστὸ τῆς Α.Τ.Α. 0,6ο) οὐν τὸ ποσοστὸ τῆς Α.Τ.Α. 5,9ο) τοῦ Γ' τετραμήνου 1988).

2. Οἱ αὐξήσεις αὐτὲς χορηγοῦνται στοὺς συνταξιούχους τοῦ Ταμείου, με τοὺς ὅρους καὶ τὶς προϋποθέσεις τῶν (...) με ἀριθ. 4, 5 καὶ 6 σχετικῶν ἀποφάσεων.

Εἰδικότερα ἡ κλιμάκωση τοῦ ποσοστοῦ τῆς Α.Τ.Α. τοῦ Γ' τετραμήνου 1988 (6,5ο/ο) θὰ γίνεῖ ὡς ἐξῆς:

α) Γιά σύνταξη ἢ τμήμα σύνταξης μέχρι 60.000 δρχ. θὰ ὑπολογίζεται ὁλόκληρο τὸ ποσοστὸ τῆς Α.Τ.Α., δηλαδὴ 6,5ο.

β) Γιά τὸ τμήμα σύνταξης ἀπὸ 60.001 μέχρι 75.000 δρχ. θὰ ὑπολογίζεται τὸ μισὸ (1/2) τοῦ ποσοστοῦ τῆς Α.Τ.Α. μετὰ τὴν ἀφαίρεση τοῦ εἰσαγομένου πληθωρισμοῦ, δηλαδὴ 3,2ο.

γ) Γιά τὸ τμήμα σύνταξης ἀπὸ 75.001 μέχρι 100.000 δρχ. θὰ ὑπολογίζεται τὸ ἕνα τέταρτο (1/4) τοῦ ποσοστοῦ τῆς Α.Τ.Α. μετὰ τὴν ἀφαίρεση τοῦ εἰσαγομένου πληθωρισμοῦ, δηλαδὴ 1,6ο.

δ) Γιά τὸ τμήμα σύνταξης πέραν ἀπὸ τὶς 100.000 δρχ. δὲν θὰ ὑπολογίζεται καθόλου Α.Τ.Α.

3. Ὅρίζεται ὡς κατώτατο ὄριο συντάξεων που καταβάλλονται ἀπὸ τὸ Ταμεῖο, γιά μὲν τοὺς συνταξιούχους λόγω γήρατος καὶ ἀναπηρίας τὸ ποσοτὸ τῶν τριάντα δύο χιλιάδων ὀκτακοσίων σαράντα πέντε (32.845) δρχ., γιά δὲ τοὺς συνταξιούχους λόγω θανάτου τὸ ποσοτὸ τῶν εἴκοσι πέντε χιλιάδων ἑπτακοσίων πενήντα ἑπτὰ (25.757) δρχ. ἀπὸ 1.9.1988».

ΤΟ 14ο ΙΕΡΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

πραγματοποιήθηκε στὶς 7 καὶ 8 Δεκεμβρίου π.ἔ. στὴν ἔδρα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Σεβ.

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

Μητροπολίτου κ. Ἀγαθονίκου, στὸ ὁποῖο πῆραν μέρος ὄλοι οἱ ἐφημέριοι. Προηγήθηκε ἀρχιερατικὴ Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀναστάσεως Χριστοῦ Σπάτων καὶ στὴ συνέχεια ὁ ποιμενάρχης χαιρέτισε τοὺς Αἰδεσιμωτάτους ἱερεῖς καὶ εὐχήθηκε ἐπιτυχία τῶν ἐργασιῶν.

Ἀμέσως μετὰ ἄρχισαν οἱ ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου με τὶς ἐξῆς εἰσηγήσεις τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς: α) κ. Κων)νου Σκουτέρη, με θέμα «Ἡ διακονία τῆς Ἐκκλησίας μας σήμερα». β) κ. Ἰωάννη Κορναράκη, με θέμα «Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἐξομολόγου ὡς ἐξομολογητικὴ μέθοδος». γ) κ. Μάρκου Σιώτη, με θέμα «Ὁ Χριστιανὸς μπροστὰ στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ σήψη τοῦ σημερινοῦ κόσμου». Ἀκολούθησε συζήτηση καὶ ἀνηλλάγησαν ἐμπειρίες ἀπὸ τὰ βιώματα στὴ διακονία ἐνὸς ἐκάστου. Ὁφέλιμα ἦταν καὶ τὰ συμπεράσματα γιά ὄλους τοὺς Συνέδρους ἱερεῖς. Ἀκολούθησαν οἱ καθιερωμένες ὑποθήκες τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ οἱ εὐχές του γιά ἐμπέδωση καὶ πιστὴ τήρηση τῶν πολυτίμων αὐτῶν συμπερασμάτων γιά μῖα οὐσιαστικότερη αὐτογνωσία καὶ προβληματισμὸ τῶν συνέδρων ἱερέων.

ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΤΗΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠ. ΜΟΡΦΟΥ

συνήλθαν στὸ Ἐπισκοπεῖο Εὐρύχου στὶς 30 Δεκεμβρίου 1988 στὸ 14ο Ἱερατικὸ Συνεδριὸ τους. Θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦταν οἱ «Ποιμαντικὸ ὄραματισμοί», που με σαφήνεια παρουσίασε σὲ εἰσηγητικὴ ὁμιλία του ὁ Θεολόγος - Β. Διευθυντῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης καὶ Ἱεροκήρυκας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μόρφου κ. Μακάριος Παπαχριστοφόρου. Μετὰ τὴν Εἰσήγηση ἀκολούθησε συζήτηση πάνω σ' αὐτὴ καὶ ἀκούστηκαν ἀπόψεις καὶ διατυπώθηκαν ἀπορίες ποιμαντικῆς ὕφης. Στὴ συνέχεια οἱ συνέδροι ἐνέκριναν ὁμόφωνα σχετικὸ ψήφισμα.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

—Μονεμβασίτης Π., ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὕπηρ. 35, σύνταξη 64.473, ἐφάπαξ 1.357.005.

—Λάζος Μιχ., ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὕπηρ. 35, σύνταξη 64.473, ἐφάπαξ 1.412.598.

—Σπανουδάκης Νικ., ἱερεύς, Β4, ἔτη ὕπηρ. 35, σύνταξη 74.469, ἐφάπαξ 1.502.212.

Μιχαηλίδης Γρ., ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὕπηρ. 35, σύνταξη 67.590, ἐφάπαξ 1.430.930.

—Μπρατάκος Βασ., ἱερεύς, Β4, ἔτη ὕπηρ. 35, σύνταξη 74.469, ἐφάπαξ 1.529.823.

—Ψυχογιὸς Γρηγ., ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὕπηρ. 35, σύνταξη 69.149, ἐφάπαξ 1.446.438.